

Teplockerskan Kokila på Sri Lanka arbetar i munskydd under coronapandemin.

Coronapandemin slår hårt mot världens utsatta

Svenska civilsamhället rapporterar

- JUNI 2020 -

Innehåll

Sveriges roll i världen har aldrig varit viktigare	3
Övergripande rekommendationer	4
Sammanfattning	6
Kapitel 1: Världens mest utsatta och sårbara drabbas hårdast	7
Resurssvaga sjukvårdssystem har svårt att hantera pandemin	8
Arbetsstillfällena försvinner och sociala skyddsnet saknas	8
Tillgången till mat blir osäker för många fler	9
Produktionen och försörjningen av livsmedel tar skada	10
Särskilt utsatta grupper är än mer utsatta i kristider	11
Coronakrisen försämrar låginkomstländernas möjligheter att utrota fattigdomen	12
Rekommendationer.....	14
Kapitel 2: Viktigare än någonsin att skydda barnen	15
Barn drabbas särskilt hårt när fattigdomen ökar.....	16
Omprioriteringar i sjukvården drabbar barns hälsa nu och på sikt.....	16
När skolor stänger förlorar barn kunskap och trygghet	17
Barn är mer utsatta för våld när de isoleras i hemmen.....	18
De långsiktiga konsekvenserna av coronapandemin för världens barn	19
Rekommendationer.....	20
Kapitel 3: Coronakrisen är ett bakslag för flickor och kvinnor	21
Våldet mot flickor och kvinnor ökar i skuggan av coronapandemin	22
Kvinnor och flickors tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård försämras	22
Kvinnors redan svaga ekonomiska egenmakt försvagas ytterligare	23
Så påverkar coronapandemin kvinnor och flickor på längre sikt.....	24
Rekommendationer.....	25
Kapitel 4: Icke-demokratiska krafter tar tillfället i akt	26
Åtgärderna för att bekämpa pandemin begränsar det demokratiska utrymmet	27
Hot och trakasserier mot företrädare för mänskliga rättigheter har ökat under krisen	29
Tillfälliga åtgärder riskerar att försvaga civila och mänskliga rättigheter även på sikt.....	30
Rekommendationer.....	31
Kapitel 5: Civilsamhället ställer om men trängs undan	32
Coronapandemin slår direkt mot civilsamhällets möjligheter att verka	33
Civilsamhället ställer om för att möta akuta humanitära behov	34
Civilsamhället ställer om pågående och planerad verksamhet	35
Civilsamhället försvarar demokratiska och medborgerliga rättigheter.....	36
Coronakrisen skapar ett ännu större behov av civilsamhällets stöd framöver	37
Rekommendationer.....	38
Metod	39
Produktion	39
Förkortningar	39
Källhänvisningar	40

Sveriges roll i världen har aldrig varit viktigare

Coronapandemin har i ett slag belyst världens orättvisor. Det är redan utsatta människor i världens låginkomstländer som drabbas hårdast när gränser och samhällen stängs ner för att hindra smittspridningen. FN har varnat för att så många som en halv miljard människor kan försättas i fattigdom till följd av coronapandemin, och att hungersnöden i världen kommer att fördubblas.

Vi vill med den här rapporten förmedla en ögonblicksbild av hur coronapandemin drabbar invånarna i de länder vi verkar. Våra samarbetsorganisationer och medarbetare i fält vittnar om hur pandemin vänt upp och ned på en redan skör vardag för de drabbade. De står plötsligt utan arbete och inkomst. De har inte råd att köpa mat till sina familjer. Ingen tillgång till sjukvård. Barn blir utan undervisning. Mäns våld mot kvinnor och barn ökar. För enskilda individer är det en katastrof.

På ett övergripande plan visar pandemin hur långt vi har kvar till de globala målen. Den världsomspännande ekonomiska kris som pandemin orsakar riskerar samtidigt att göra det än svårare för oss att uppnå Agenda 2030. Kanske förlorar vi till och med årtionden av de framsteg vi trots allt hittills gjort. De som lever på marginalen och nu faller igenom i fattigdom kommer få det svårt att ta sig tillbaka igen. Konflikter riskerar att förvärras, och pågående kriser fördjupas.

Åtgärder som utgångsförbud och isolering har försvårat stöd till de som behöver det mest. I smitt-

skyddets namn har beslutsfattare på många håll i världen dessutom satt demokrati och mänskliga rättigheter på undantag. I vissa fall har detta skett för att stärka regeringars makt, tysta oppositionella och begränsa civilsamhällets demokratiska utrymme. Om dessa nödlagar blir kvar är demokratin hotad även på längre sikt.

Nu måste vi kraftsamla för att stötta de som drabbats värst och för att bygga en värld som bättre står emot nästa kris. Våra samarbetsorganisationer har snabbt fått finna nya, kreativa lösningar. Även vi måste tänka om och tänka nytt. Vi måste göra mer och vi måste göra bättre. Med enprocentsmål, demokratisatsningen och en feministisk utrikespolitik är Sverige en banbrytande röst i internationellt samarbete, men vi kan bli en ännu starkare allierad för världens mest utsatta.

Det multilaterala samarbetet i bland annat Världsbanken, FN och EU är centralt för stödet till de mest utsatta i arbetet med att åstadkomma hållbar förändring, och Sverige har en oerhört viktig roll att spela i detta samarbete. Rekommendationerna i den här rapporten lyfter fram vad Sverige kan göra ytterligare utöver detta för att förstärka vårt bidrag till att uppnå de globala målen. Låt oss tillsammans bygga en rättvis, jämställd, hållbar och trygg värld för alla efter coronakrisen. En global kris kräver globala lösningar.

Martin Nihlgård, generalsekreterare, IM

Mohamed Ibrahim, generalsekreterare, Islamic Relief Sverige

Petra Tötterman Andorff, generalsekreterare, Kvinna till Kvinna

Mariann Eriksson, generalsekreterare, Plan International Sverige

Helena Thybell, generalsekreterare, Rädda Barnen

Anders Malmstigen, generalsekreterare, Svenska missionsrådet

Anna Tibblin, generalsekreterare, We Effect

Övergripande rekommendationer

Den här rapporten visar på de oerhört stora ekonomiska resurser som kommer att krävas för att drabbade samhällen ska återhämta sig och stå starkare efter pandemin. För att en återhämtning ska stödja de allra mest utsatta är det viktigt att såväl humanitär assistans som utvecklingssamarbete planeras utifrån ett långsiktigt perspektiv.

- **Fortsätt värna biståndet och stå upp för dess grundläggande principer.** I och med coronakrisen krävs ökade ansträngningar om världen ska nå de globala målen i Agenda 2030. Att Sveriges regering avsätter en procent av BNI till bistånd och fortsatt värnar om principerna för biståndseffektivitet visar att det svenska engagemanget är långsiktigt, starkt och trovärdigt.

- **Avsätt en procent av alla nationella stödpaket till en global "Build Back Better-fond".** Sverige bör, utöver den ordinarie biståndsbudgeten, avsätta en procent av de inhemska stödpaketerna i coronakrisen till en "Build Back Better-fond" och i internationella sammanhang verka för att andra höginkomstländer gör samma sak. Fonden ska finansiera uppbyggnaden av hållbara samhällen som kan möta nästa kris bättre.

- **Stöd initiativ kring skuldlättnader och skuldavskrivningar.** Sverige bör aktivt stödja de internationella initiativ som frigör finansiella resurser för världens låginkomstländer. Skuldlättnader och skuldavskrivningar är viktiga för att de resurser som behövs för att hantera krisen, inte ska förvinna till räntor och amorteringar.

- **Ge de som verkar i den informella ekonomin mer stöd.** Sverige måste möjliggöra särskilda satsningar för fattiga människor som småskaliga jordbrukare, migrantarbetare och de som verkar inom den informella ekonomin. Dessa grupper är särskilt utsatta i krisen och samtidigt är hela samhällets matförsörjning och ekonomiska återhämtning beroende av dem och deras arbete.

- **Stå upp för barns rättigheter i kristider.**

Sverige bör prioritera biståndsinsatser som stärker barns rättigheter till hälsa, utbildning, trygghet och skydd. Resurser måste mobiliseras så att alla barn, särskilt de mest utsatta, skyddas mot alla typer av våld, får tillgång till hälso- och sjukvård samt stöd för att kunna återvända till skolan.

- **Håll fast vid en feministisk utrikespolitik.**

Sverige måste fortsatt värna ett bistånd som sätter kvinnor och flickor i centrum. I spåren av coronapandemin måste arbetet fokusera på att motverka det ökade våldet mot kvinnor och flickor, att säkra allas tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter och att se till att flickors och kvinnors ekonomiska egenmakt inte försvagas.

VAD ÄR EN BUILD BACK BETTER-FOND?

Virusingfektionen hotar oss alla och de rika länderna gör stora investeringar i att mildra effekterna av pandemin. En hundradel av detta bör gå till en särskild fond för att stödja utsatta människor i låginkomstländer och fokusera på att stödja ett starkt civilsamhälle som kan värna demokrati och mänskliga rättigheter. Höginkomstländerna kan på så sätt medverka till att krisen i låginkomstländer blir mindre allvarig och samtidigt bidra till att bygga större motståndskraft mot kommande globala kriser. Coronapandemin är en global kris utan motsvarighet i vår tid och den kräver globala lösningar.

I juni 2020 omfattade de svenska stödpaketet drygt 200 miljarder kronor i ökade bidrag, statliga stöd och tillskott till myndighetsbudgetar. Detta undantaget lån, garantier och lättnader i systemen. En procent av detta skulle ge drygt 2 miljarder kronor till en Build Back Better-fond.

-
- **Motverka det krympande demokratiska utrymmet i spåren av coronakrisen.** Sveriges regering måste arbeta för att alla länder som har utlyst undantagstillstånd och antagit nödlagar under coronakrisen återgår till normalläge och ordinarie lagstiftning när pandemin är över. Detta arbete måste ske både på FN- och EU-nivå samt bör prioriteras under Sveriges ordförandeskap i OSSE, 2021.
 - **Möjliggör mer flexibilitet för civilsamhällets biståndsinsatser.** Sida bör öka flexibiliteten i det svenska biståndet till civilsamhället. Coronapandemin har visat hur viktigt det är att vi har möjlighet att snabbt tänka om och tänka nytt under extraordinära omständigheter.
 - **Säkerställ fortsatt stöd till pågående humanitära kriser.** Sveriges humanitära bistånd måste säkra att andra humanitära kriser inte bortprioriteras på grund av covid-19 samt att globala överenskommelser och åtaganden kring humanitär rätt och respons upprätthålls. Tidigare erfarenheter visar att epidemier riskerar att tränga undan andra livsviktiga program, med fler döda och större lidande som följd.

69-åriga Raziko Rrënja
är bonde i Albanien.
Fotograf: Esmeralda Harizi

Sammanfattning

Den här rapporten samlar erfarenheter och vittnesmål från ett stort antal civilsamhällesorganisationer runt om i världen om hur coronapandemin drabbar människor i låg- och medelinkomstländer. Den väger också in bedömningar från relevanta aktörer och experter. Rapporten förmedlar en ögonblicksbild från frontlinjerna i arbetet mot pandemin och dess konsekvenser, med fokus på fattigdom, barn, kvinnor och flickor, demokrati och mänskliga rättigheter samt civilsamhället. De huvudsakliga observationerna är:

Fattigdomen ökar. Arbetet med att utrota fattigdomen i världen hade tappat fart redan före coronapandemin och det blir nu än svårare att nå målet om att utrota fattigdomen till år 2030. Krisen riskerar att till och med radera de framgångar som trots allt gjorts de senaste decennierna. Konflikter, fattigdom och hungersnöd väntas öka i kölvattnet av en krympande global ekonomi.¹ FN varnar för att upp till en halv miljard människor kan försättas i fattigdom och att hungersnöden i världen kan fördubblas.

Barn drabbas hårt. Coronakrisen drabbar världens barn hårt, såväl på kort som lång sikt. Uppskattningsvis har nio av tio skolelever i världen fått stanna hemma för att hindra smittans spridning. Livsviktiga vaccinationer ställas åt sidan när en redan ansträngd sjukvård lägger allt fokus på covid-19. Med ökad fattigdom ökar också risken för barnarbete, barnäktenskap och trafficking med barn.

Kvinnor och flickor är särskilt utsatta. Coronakrisen riskerar att omintetgöra resultatet av många års jämställdhetskamp i låg- och medelinkomstländerna. Våldet mot flickor och kvinnor i hemmen har ökat, tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa har försämrats, och kvinnors ekonomiska egenmakt har försvagats.

Demokratin hotas. I smittskyddets namn har regeringar på flera håll i världen satt demokrati och mänskliga rättigheter på undantag. I vissa fall har det skett för att stärka regeringens makt,

tysta oppositionella och begränsa civilsamhällets demokratiska utrymme. Istället för att skydda människorättsförsvare använder vissa regimer coronakrisen för att ytterligare tysta de som står upp för mänskliga rättigheter.

Civilsamhället trängs undan. Begränsningar av rörelsefrihet, mötesfrihet, yttrandefrihet och religions- och övertygelsefrihet har slagit direkt mot civilsamhällets möjligheter att verka för att stötta de mest utsatta under pandemin. Tillträde av humanitär assistans till pågående kriser har försvårats, och många utvecklingsinsatser i låg- och medelinkomstländerna har fått ställas in, ställas om eller skjutas på framtiden.

- KAPITEL 1 -

Världens mest utsatta och sårbara drabbas hårdast

Resurssvaga sjukvårdssystem har svårt att hantera pandemin

I antal liv har coronakrisen ännu inte slagit lika hårt mot låginkomstländerna som mot Europa och USA, men det kan finnas stora mörkertal på grund av bristande möjligheter att testa för viruset. I början av juni 2020 hade Världshälsorganisationen, WHO, registrerat strax under 33 500 dödsfall i Asien, nästan 61 500 dödsfall i Syd- och Nordamerika utom USA och Kanada, och strax under 5 000 dödsfall i Afrika.

Sjukvården i låginkomstländerna är inte rustad

MARY ANYANGO APIYO, KENYA

“Jag har panik”, berättar Mary Anyango Apiyo, strax efter det att Kenya i mars införde en rad restriktioner för att begränsa eventuell smittspridning. “Mina grannar har också panik, och vi känner oss helt hjälplösa”, tillägger hon.

Mary driver en liten kiosk och skönhets-salong i Kaptembwa, en informell bosättning i staden Nakuru. Från den ena dagen till den andra har antalet kunder minskat drastiskt. Eftersom skolorna stängts är hennes fem barn ensamma hemma i deras enkla bostad medan hon arbetar. Hon och barnen tvättar händerna med tvål och vatten, men har inte haft råd att köpa handsprit.

“Jag är rädd för att mina barn ska bli sjuka, och ifall de blir det att jag inte ska ha tillräckligt med pengar för att betala sjukvården”, säger Mary.

“Vi har blivit tillsagda att hålla avstånd från varandra, men hur ska vi göra det? Jag bor i ett litet hus med mina fem barn. Vi bor i ett slumområde som är trångbott, och tillgången på vatten och avlopp är bristfällig. Om viruset börjar sprida sig här i Kaptembwa tror jag det blir svårt att begränsa”, tillägger hon.

Berättat för We Effect.

för att klara ett utbrott av covid-19. Det saknas utbildad personal, medicin och utrustning. I världens låginkomstländer finns i genomsnitt endast 0,3 läkare per 100 000 invånare, jämfört med 3,2 inom EU och 2,6 i Nordamerika.² Att tvätta händerna med tvål och vatten är ett effektivt och billigt sätt att förebygga smitta. I många låginkomstländer är möjligheten att tvätta händerna dock inte en självklarhet. I 42 länder, främst i Afrika söder om Sahara, har mindre än hälften av befolkningen tillgång till tvål och vatten i sina hem.³ Social distansering för att förebygga smitta är inte heller ett alternativ för de 880 miljoner människor som bor i trångbodda informella bosättningar.⁴

Erfarenheter från ebolautbrottet i Västafrika 2014-2016 visar att antalet dödsfall på grund av andra orsaker än virusutbrottet riskerar att öka dramatiskt när resurssvaga sjukvårdssystem ställer om för att hantera covid-19.⁵ Pandemin har också orsakat störningar i de globala leveranskedjorna för mediciner och vårdutrustning, vilket påverkar grundläggande hälsovård på flera håll i världen där viktigt förebyggande arbete skjuts på framtiden. Dessa störningar kan orsaka fler dödsfall än covid-19.⁶ Världens låginkomstländer kommer dessutom att ha svårt att konkurrera om snabb tillgång till behandling och vaccin mot covid-19. Utan internationellt ledarskap och samordning riskerar världens fattiga att vara de sista att få tillgång till mediciner och vaccinationer.⁷

“Jag är orolig för att vi inte ser de vidare konsekvenserna. Det finns en risk att många människor inte får tillgång till hälso- och sjukvård och därmed ytterst riskerar att dö av andra orsaker när alla krafter fokuseras på att få stopp på pandemin. Vi såg det här också under ebolautbrottet i Västafrika 2014-16”

Anders Nordström, ambassadör för global hälsa,
Utrikesdepartementet

Arbetsstillfällena försvinner och sociala skyddsnät saknas

En stor andel människor i låginkomstländerna har drabbats hårt av de ekonomiska konsekven-

AJANA MIRIA, KRYEZI, ALBANIEN

Ajana bor med sin man och deras tre barn i en by i norra Albanien. Hon är arbetslös och tar hand om hem och trädgård, medan hennes man jobbar som kock och med catering för bröllop och andra fester.

”Men nu händer förestås ingenting, för folksamlingar är förbjudna,” berättar Ajana.

”Vi har inget att äta, våra besparingar är slut, och affärerna i närmaste stad är trötta på att vi handlar på kredit och inte kan betala. Vi sjunker djupare och djupare ner i skuld,” säger hon.

Dottern och den ena sonen läser på universitetet, men familjen har ingen tillgång till internet så de kan inte hänga med i distansundervisningen.

”De ligger långt efter i sina studier. Åtminstone har jag dom här vid min sida så att jag slipper oroa mig för att de ska smittas av det här hemska viruset som dödar så många människor,” säger Ajana.

Berättat för We Effect.

serna som åtgärderna mot smittspridningen medfört. Det gäller särskilt de cirka två miljarder människor i världen som lever på inkomster från den informella sektorn. När gränser och samhällen stängts ner står de snart utan inkomst. De har inga statliga skyddsnet att luta sig mot, kan inte jobba hemifrån och har sällan några besparingar att leva på. Eftersom de arbetar i den informella sektorn kan de inte räkna med någon sjuklön eller annan försäkring.⁸ Kvinnor är särskilt utsatta eftersom de i större utsträckning än män har otrygga anställningar i form av timanställningar, deltidsarbeten eller informella jobb. Kvinnor är också i mindre utsträckning än män anslutna till fackförbund och sociala trygghetssystem.⁹

Det finns ännu inga säkra siffror på hur många som åtminstone tillfälligt förlorat sitt levebröd på grund av coronakrisen, men Internationella arbetsorganisationen, ILO, räknar med att antalet

arbetstimmar i världens låginkomstländer minskat med 8,8 procent under andra kvartalet i år.¹⁰ Klart är att krisen riskerar att slå ut människor som lever på marginalen, och som också har väldigt svårt att ta sig tillbaka ur även tillfällig fattigdom. I Zimbabwe ser We Effect att människor, trots restriktioner, desperat försöker hålla den informella sektorn igång, men med ökad risk för smittspridning. Den ekonomiska situationen i landet är svår, matpriserna har börjat stiga och människor har inte råd att bunkra mat och andra basvaror.

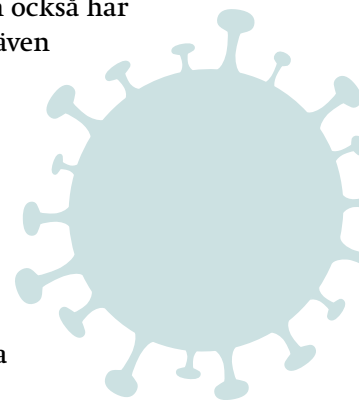
Åtgärderna som införts för att begränsa pandemins framfart i Europa och USA har indirekt slagit även mot låginkomstländerna. Nästan 30 procent av arbetarna i några av de mest drabbade sektorerna i OECD-länderna är migranter. Den stora förlusten av arbetstillfällen slår direkt mot de länder som är starkt beroende av de pengar migranterna skickar hem, så kallade remitteringar. Exempel på länder som drabbas hårt av detta är El Salvador, Haiti, Honduras, Nepal och Kirgizistan¹¹.

”Vi vet inte exakt hur mycket remitteringarna minskat än, men folk som arbetar på kryssningsfartyg står utan arbete och inkomst och kan inte skicka hem några pengar längre. Samma sak för de som arbetar som hemhjälp och liknande i Hongkong. Remitteringar utgör en stor del av Filippinernas bruttonationalprodukt. Många som lever på gränsen till fattigdom kommer att falla igenom till fattigdom.”

Henk van Beers, senior rådgivare, Rädda Barnen, Filippinerna

Tillgången till mat blir osäker för många fler

FN:s livsmedelsprogram, WFP, varnar för att pandemin redan innan året är slut kan leda till en fördubbling av antalet människor som lider av akut matbrist, till 265 miljoner. För de som redan har osäker tillgång till mat blir situationen än svårare, men även fler människor kommer att drabbas av hunger.

YAMILETH FLAMENCO, EL SALVADOR

Den 12 mars blev El Salvador ett av de första länderna i världen att stänga sina gränser, trots att landet vid tillfället inte hade ett enda konstaterat fall av covid-19. De strikta rese-restriktionerna följdes snart av en nationell karantän. Som majoriteten av befolkningen i landet, lever 31-åriga Yamileth Flamenco från San Salvador, dag för dag. Hon har inget formellt arbete och till följd av coronakrisen har även hennes man blivit av med jobbet.

”På grund av karantänen har jag inte kunnat ta mig ut på stan för att sälja mina egentillverkade sötsaker. Som mamma känner jag mig väldigt orolig eftersom den lilla dagliga försäljningen ser till att jag och mina barn har mat på bordet” säger Yamileth.

Yamileth bor i ett bostadskooperativ tillsammans med ett trettioåttioandra fattiga familjer. Med stöd från sina vänner och grannar har hon kunnat se till att familjen klarat sig hittills. Hon och de andra i bostadskooperativet har även skrivit brev till myndigheterna för att få en matdonation. Men de matvarorna är redan slut, och Yamileth kan inte räkna med ett nytt nödpaket.

”Om jag inte bodde i ett kooperativ skulle det vara mycket svårare att överleva nu. Här har vi bildat en nödkommitté och vi tar hand om varandra. Men tittar jag utanför kooperativet ser jag att de andra familjerna i grannskapet hängt vita flaggor utanför sina hus som symboliserar att maten tagit slut. Det är oerhört sorgligt.”

Yamileth oroar sig för hur länge situationen ska pågå. För hur länge kan hon leva på sina vänners solidaritet, som befinner sig i samma sits?

”Det är svårt när ens barn säger: ”Mamma jag är hungrig” och jag inte har något att ge dem. Om livet redan innan var svårt för dem som försörjer sig på arbete i den informella sektorn, föreställ dig hur mycket svårare det är nu” avslutar hon.

Berättat för We Effect

Ett antal organisationer som We Effect samarbetar med i Afrika, Asien och Latinamerika vittnar om hur befolkningen drabbats av osäker tillgång på livsmedel i coronakrisens spår. I flera latinamerikanska länder slår familjer larm om att de inte har tillräckligt att äta genom att hänga vita eller röda flaggor utanför sina hem. Företeelsen förekommer framförallt i Colombia, El Salvador och Guatemala. I Guatemala lider sedan tidigare vartannat barn av undernäring. I vissa områden med urbefolkning går så många som 80 procent av barnen hungriga.¹²

Redan innan coronapandemin bröt ut vittnade Svenska missionsrådet och Erikshjälpen om utbredd hunger i Sahelområdet i Västafrika, till följd av svår torra samt väpnade konflikter som drivit människor på flykt. Tidigare skedde en intensiv handel mellan grannländerna, men i och med coronapandemin har allt stannat av och situationen försämrats ytterligare.

”Hur man drabbas när samhället stänger ner beror på om man har besparingar eller inkomster. De människor som lever dag för dag står verkligen inför akut hungersnöd nu. De tjänar inga pengar, har inga arbeten.”

Leo Nalugon, rådgivare för global matsäkerhet och livelihoods, Islamic Relief

Produktionen och försörjningen av livsmedel tar skada

I början av april varnade Colombias kaffebönder för att rådande utgångsförbud hindrade dem från att skörda årets kaffeböner. Colombia är världens tredje största exportör av kaffe, och coronakrisen kan därmed leda till såväl brist på kaffe som högre priser. För Colombias kaffebönder är det en annalkande katastrof. Många lever redan i stor utsatthet och en enda utebliven skörd kan leda till hunger och nöd för många familjer.

Livsmedelsförsörjningen i Afrika och världen kan ta permanent skada om inte småskaliga bönder söder om Sahara snabbt får stöd att hantera effekterna av coronakrisen. Den bedömningen gör den pan-afrikanska lantbrukarorganisa-

tionen PAFO, tillsammans med AgriCord, ett nätverk för biståndsorganisationer som ger stöd till lantbrukarorganisationer i världen. Organisationer på den afrikanska kontinenten vittnar om hur stängda gränser och undantagstillstånd leder till brist på gödsel och utsäde, svårigheter att hyra in tillfälliga säsongsarbetare samt stängda lokala och internationella marknader. Liknande skrivelser som AgriCord sammanställt tillsammans med lantbrukarorganisationer i Asien och Latinamerika ger samma bild.¹³ Redan före coronakrisen levde en majoritet av världens 820 miljoner hungriga på landsbygden i låginkomstländerna.

JOSEPH KIGORA, KENYA

När Kenya införde åtgärder för att begränsa smittspridningen stängdes de lokala marknader där kaffebönderna säljer sin skörd för export. Enligt Joseph Kigora, som arbetar för kaffekooperativet Meru Central Coffee Cooperative Union Limited, försätter det bönderna i en sårbar situation.

”Om det här fortsätter kommer bönderna kanske tvingas sälja sina kaffeböner till mellanhänder som utnyttjar deras desperation och köper upp till orättfärdigt låga priser. Det drabbar bönderna, deras familjer och våra lokala ekonomier”, berättar han.

Joseph tror att coronakrisen kommer att väga tungt på Kenyas redan bräckliga ekonomi även på längre sikt. Bönderna har redan svårt att ta ut nya lån från bankerna för att driva sina jordbruk eftersom framtidsutsikterna är så osäkra.

”Jag är rädd att det här ska få drastiska konsekvenser för kaffebönderna här i Meru eftersom 99 procent av kaffet här i Kenya går på export”, säger han.

Berättat för We Effect.

”Jag hoppas att den här krisen kan bidra till mer småskaligt jordbruk som baseras på självförsörjning...att vi ser hur viktigt det är att ha detta inom ett land.”

Linda Engström, miljörådgivare på Sida helpdesk för miljö och klimat

Särskilt utsatta grupper är än mer utsatta i kristider

UNDESA, FN:s avdelning för ekonomiska och sociala ärenden, har konstaterat att coronakrisen slår särskilt hårt mot människor som flyr från konfliktområden och förföljelse, bor i flyktingläger eller lever i informella bosättningar. Gemensamt är att de saknar ett grundläggande socialt skyddsnät och ofta är extra utsatta under en kris.¹⁴ Islamic Relief Sverige pekar exempelvis på att situationen för flyktingar i Jordanien har förvärrats av coronapandemin. Jordanien huserar ett stort antal flyktingar av olika nationaliteter och restriktioner kring rörlighet både inom landet och över gränserna hotar flyktingarnas tillgång till den humanitära assistans som många är beroende av.

De omfattande reserestriktioner som införts mellan länder innebär även att många migrantarbetare inte kunnat återvända till sina hemländer under coronapandemin.¹⁵ Såväl legala som illegala migranter har ofta sämre tillgång till sjukvård än andra, och ibland även sämre tillgång till information om folkhälsofrågor. Det förekommer dessutom uppgifter om att migrantarbetare har givits möjlighet att resa över gränserna in till Europa även under karantän, för att hålla igång exempelvis matproduktionen under krisen. Detta trots uppenbar risk för migrantarbetarna att smittas.¹⁶

Även minoritetsgrupper har drabbats hårt. IM ser att de så kallade kastlösa, daliterna, i Nepal är en särskilt utsatt grupp. Ofta försörjer de sig genom dagslönearbete, men många står nu utan både inkomst och mat. En del daliter har omfattats av ett utvecklingsprogram där de fått låna pengar av hjälporganisationer och Nepals regering för att starta småföretag och därmed ta sig ur fattigdom. Nu när de förlorat sina inkomstkällor har de inte

NAWAF, JORDANIEN

”Jag behöver mjölk och grönsaker till mina barn. Det är tre flickor på 11 månader, två år och tre år. Eftersom våra barn fortfarande är väldigt små dricker de främst mjölk. Om och när det är tillåtet för oss att gå ut måste jag gå i en halvtimme för att nå den närmaste marknaden.”

Så berättar Nawaf. Han kommer ursprungligen från Syrien, men bor nu med sin fru och deras tre små döttrar i Abu Al Basal-lägrat i Ramtha i Jordanien. Nawaf säger att deras situation har förvärrats under coronapandemin och att hans familj är i akut behov av mat. Som flyktingar får de en liten summa pengar i kontantstöd. Men det räcker inte för att täcka alla utgifter. Därför arbetar många av de syriska flyktingarna huvudsakligen som daglönare inom bygg- och tillverkningsindustri eller detaljhandel.

Den 17 mars 2020 deklarerade den jordanska regeringen undantagstillstånd, vilket har inneburit begränsningar i rörligheten för både medborgare och icke-medborgare som befinner sig i landet. Sedan dess har situationen förvärrats för redan utsatta delar av befolkningen. Många flyktingar levde redan innan med extremt begränsade resurser, och har nu tvingats se dessa urlakas helt.

”Jag har inga stabila inkomster, eftersom jag bara hade tillfälliga arbeten, från dag till dag. På

grund av karantänen var jag tvungen att sluta arbeta, och får därför inte någon lön. Jag fick matkuponger, men har inte kunnat lösa in dem på grund av karantänen. Jag vet ärligt talat inte vad vi ska göra”, säger Nawaf.

Under de senaste veckorna har Nawaf därför tvingats låna pengar för att täcka familjens grundläggande behov. Han har dessutom varit tvungen att köpa plastskynken för att skydda tältet där de bor från regn.

”Jag vill verkligen att denna karantän ska vara över snart så att jag kan återgå till arbetet och försörja min familj igen. Nu måste vi också betala våra skulder till de människor jag har lånat från. Vi behöver verkligen pengar”, säger Nawaf.

Berättat för Islamic Relief.

längre möjlighet att betala av på sina lån. IM erfar också att diskrimineringen mot daliterna har ökat och eftersom de saknar utbildning kommer de få svårt att stå sig i konkurrensen om arbete när nepalesiska migrantarbetare återvänder från andra länder.

”I vissa länder sker diskriminering vad gäller tillgång till sjukvård. I Pakistan har kristna och hinduer vägrats tillgång till mathjälp.”

Kirsten Lavery, internationell juridisk rådgivare för religionsfrihet, United States Commission on International Religious Freedom

Coronakrisen försämrar låginkomstländernas möjligheter att utrota fattigdomen

När världens handel och produktion minskar i spåren av coronapandemin avtar den ekonomiska tillväxten i låginkomstländerna. I en del länder väntar man sig recession. När den globala ekonomin krymper minskar dessutom som regel privata och utländska investeringar i låginkomstländerna. Utflödet av utländska investeringar från låginkomstländer var under första kvartalet i år det största sedan finanskrisen 2009. Remitteringarna

från migrantarbetare har också minskat, och väntas fortsätta krympa framöver i och med att även världens rikare ekonomier stannar av.

”Vad vi ser är en hälsokris som orsakat stora störningar i produktionen, följt av en efterfrågekris i och med att ekonomierna stängt ner. Det handlar om chock efter chock från alla håll och i varje land i världen samtidigt. Det har aldrig tidigare hänt under vår livstid. Vi står inför utmaningar som saknar motstycke i vår tid.”

Greta Bull, Director, Consultative Group to Assist the Poor, Washington DC

Enligt IMF kommer den lågkonjunktur som världen nu går in i att vara minst lika djup som den 2009¹⁷ och FN-organet för handel och utveckling, UNCTAD, räknar med ett bortfall i inkomster på

cirka 220 miljarder dollar för världens fattigaste länder som en direkt följd av coronakrisen.¹⁸ FN räknar med en negativ tillväxt på fem procent i världens låginkomstländer¹⁹ och Världsbanken tror att pandemin kommer att orsaka den första regionala recessionen i Afrika söder om Sahara, på 25 år. Enligt Världsbankens senaste ekonomiska prognos för regionen kommer tillväxten att minska från 2,4 procent 2019 till mellan -2,1 procent och -5,1 procent i år.²⁰

En analys från OECD påpekar att även låginkomstländernas skatteintäkter kommer att minska på grund av försämrad ekonomisk tillväxt.²¹ Detta kan ytterligare försvåra ländernas möjlighet att stötta drabbade invånare under och efter krisen. IMF beviljade i april 2020 omedelbara

skuldlättnader om totalt 500 miljarder dollar för 24 låginkomstländer. Detta för att underlätta för länderna att lägga resurser på åtgärder med anledning av coronapandemin.²²

”Coronapandemin kommer att medföra en enorm humanitär katastrof som Afrika aldrig skådat. Vi är inte förberedda på hur vi ska hantera detta, och när jag ser vad som händer i utvecklade länder fruktar jag så mycket för Afrika.”

Denis Mukwege, chefskirurg på Panzisykhuset, Demokratiska Republiken Kongo

Enligt en studie från FN-universitetet, UNU-WIDER, kan coronakrisen i värsta fall leda till att ytterligare en halv miljard människor tvingas leva i fattigdom när den globala ekonomin krymper. Det blir första gången på trettio år som den globala fattigdomen ökar och är ett direkt bakslag mot de framsteg som gjorts på senare tid. I vissa delar av världen kan de negativa effekterna leda till samma fattigdomsnivåer som år 1990, vilket också innebär att ojämlikheten ökar både inom och mellan länder.²³ Begränsningar i handel och resor mellan länder har redan lett till störningar i den globala livsmedelsförsörjningen. Enligt FN:s livsmedelsprogram, WFP, kan störningar i logistik och värdekedjor få avgörande konsekvenser för världens livsmedelsförsörjning även på sikt, och slå särskilt hårt mot människor som lever i världens fattigaste länder.²⁴

Samtidigt som låginkomstländernas ekonomi drabbas hårt av coronakrisen finns en uppenbar risk att utvecklingsfinansieringen via biståndet kommer att minska framöver, i Sverige och internationellt. Biståndsbudgeten utgör en procent av Sveriges BNI och påverkas därför av en nedgång i svensk ekonomi. Baserat på regeringens ekonomiska prognos i vårpropositionen kommer Sveriges bistånd att minska med 3,3 miljarder 2020, jämfört med 2019 då Sveriges totala bistånd var 51 miljarder kronor. Räknat på konjunkturinstitutets prognos från den 29 april handlar det istället om en minskning med 1,3 miljarder kronor. Osäkerheten är mycket stor i prognoserna eftersom coronakrisens utveckling och ekonomiska effekter är svåra att förutsäga.²⁵

“Vi ser i många länder att människor visar solidaritet och engagemang i sitt lokalsamhälle. Vi kan hoppas att den solidariteten och det engagemanget också räcker längre än till lokalsamhället så att när man ser konsekvenserna för människor som lever i flyktingläger eller i de allra fattigaste länderna också tycker sig ha råd men den lilla skärvan av våra förhållandevis ändå goda ekonomier som biståndet utgör.”

Ulrika Modéer, assisterande generalsekreterare för FN samt chef för UNDP:s avdelning för externa relationer och påverkansarbete

Rekommendationer

- **Investera i folkhälsa och stärk nationella hälsosystem.** Sveriges regering bör verka för att ett långsiktigt folkhälsoperspektiv vägleder bekämpandet av covid-19 så att inte livsviktiga insatser trängs undan i krishantering. Alla sjukvårdsinsatser, även de akuta, bör utformas så att de stärker nationella hälso- och sjukvårdssystem. Globalt ledarskap och samordning behövs för att säkerställa att världens fattiga tidigt nås av ett vaccin mot covid-19.
 - **Satsa på inhemsk resursmobilisering och sociala trygghetssystem.** Svenskt bistånd bör stötta uppbyggnaden av skattessystem och sociala trygghetssystem så att de når de utsatta grupper som idag står utan skydd och därmed drabbas hårdast av krisen. Det gäller inte minst den stora andel av befolkningen i låg- och medelinkomstländer som verkar inom den informella ekonomin.
 - **Prioritera jordbruk och matsäkerhet.** Sverige bör verka för ett jämställt och hållbart jordbruk som kan bidra till säker livsmedelsförsörjning såväl lokalt som globalt. Det humanitära stödet bör bekämpa hungersnöd och osäker tillgång till mat för särskilt utsatta grupper för att förhindra svältkatastrofer i pandemins spår.
 - **Värna flyktingar och migranternas rättigheter.** Sverige bör verka för globala överenskommelser för att tillgodose flyktingars och migranternas behov och rättigheter under coronakrisen. Särskilt utsatta är migranter i urbana, fattiga och trångbodda miljöer där risken för spridning av covid-19 är särskilt hög.
-

- KAPITEL 2 -

Viktigare än någonsin att skydda barnen

Barn drabbas särskilt hårt när fattigdomen ökar

Fattigdom drabbar barn oproportionerligt hårt, och nära hälften av de människor som redan före coronakrisen levde i extrem fattigdom är barn under 14 år.²⁶ År 2019 levde cirka 386 miljoner barn i extrem fattigdom. I en analys från Unicef och Rädda Barnen beräknas upp till ytterligare 86 miljoner barn leva i fattigdom vid årets slut på grund av coronapandemin.²⁷

De familjehushåll som i ett slag står utan inkomst på grund av åtgärder som införts för att kontrollera smittspridningen försätts antingen i en omedelbart desperat situation eller tvingas leva på eventuella besparingar. Det kan i sin tur få negativa konsekvenser för familjernas barn även

när restriktionerna lättar, eftersom det urholkar möjligheten att betala hyra, skolavgifter och sjukvård. Vissa familjer drabbas av akut hunger. Enligt FN kan de ekonomiska svårigheter som en del familjer drabbats av resultera i att ytterligare hundratusentals barn dör redan under 2020.²⁸

“Den här tiden med covid-19 får mig att känna mig som bakbunden. Ungdomar som jag själv som står för försörjningen hemma kan inte ens köpa förnödenheter som mat till våra familjer längre.”

Simon, Nwoya district, Uganda. Berättat för Rädda Barnen.

Omprioriteringar i sjukvården drabbar barns hälsa nu och på sikt

Även om coronaviruset tycks drabba barn lindrigare än vuxna, är risken stor att barns hälsa försämras på grund av sekundära effekter. Det är bevisat att risken för barnadödlighet ökar när hälsovården försvagas eller när rutinundersökningar minskar.²⁹ Som en direkt följd av coronapandemin har kampanjer för vaccination mot mässling och polio upphört helt i ett 20-tal länder, vilket kommer att ge konsekvenser under lång tid. Kampanjerna riktade sig mot 78 miljoner barn.³⁰

Så många som drygt 368 miljoner barn beräknas få huvuddelen av sin näring från skolmåltiderna. Med stängda skolor ökar därför risken för undernäring. Barn som är på flykt eller lever i konfliktområden är särskilt sårbara.³¹

Det finns ännu inga data på hur barns psykosociala hälsa påverkas av att leva i karantän på grund av covid-19. Men tidigare forskning på hur hälsorelaterade katastrofer påverkat barns psykiska hälsa visar att 30 procent av de barn som isolerats eller suttit i karantän uppfyller kriterierna för posttraumatiskt stressyndrom, PTSD. Det är fyra gånger fler än för de barn som inte suttit i karantän.³²

HA THI NGO, VIETNAM

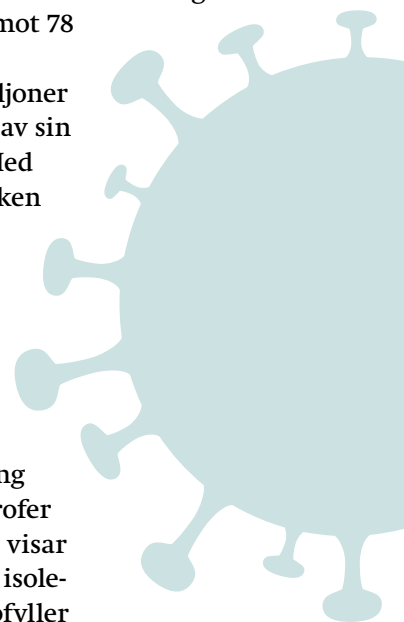
När vietnamesiska myndigheter den 1 april införde strikta åtgärder för att begränsa smittspridningen i landet förlorade 27-åriga Ha Thi Ngo från den ena dagen till den andra sin möjlighet att tjäna en inkomst.

Med hjälp av ett lån har Ha och hennes man startat upp ett litet gatukök på en marknad där de säljer hemlagade vårrullar. Tidigare levde de på att plocka skräp på gatorna för att sälja till återvinningsstationer.

Familjens gatukök har gett tillräckligt med inkomst för att sörja för paret och deras fyra barn, och barnens skolavgifter. När landet stängde ner tvingades de att stanna hemma, och Ha tog ett kontant lån för att ha råd att köpa mat till familjen. Nu är hon väldigt orolig för framtiden.

“Hur ska jag kunna betala tillbaka det här lånet och räntan? Hur ser morgondagen ut? Kommer barnen kunna gå tillbaka till skolan igen, eller blir de tvungna att arbeta med mig på gatan som tidigare? Hur ser deras framtid ut?”, undrar hon.

Berättat för Plan International.

BAIFEUN, 14 ÅR, LAOS

I slutet av mars stängde myndigheterna i Laos ner stora delar av landets aktiviteter för att hindra smittspridning. Människor tillåts bara lämna huset för att handla mat eller söka sjukvård.

”Jag har lärt mig att man ska tvätta händerna med tvål för att hålla sig frisk och att täcka mun och näsa med en servett eller med armbågen om man nyser eller hostar.” berättar 14-åriga Baifeun.

Själv är hon ”jätterädd” för viruset.

”Covid-19 påverkar våra liv och vår mentala hälsa för vi är oroliga för viruset, särskilt eftersom man inte vet vem som är smittad. I min familj är det kvinnorna som lagar maten, vilket innebär att vi går till marknaden för att handla. Där är det mycket folk och risken för att vi blir smittade är stor”, berättar Baifeun.
Berättat för Plan International.

”Som du kan se här framför mitt hus, så är mina barn redan vana vid att tvätta sina händer. Även när jag inte är hemma, så ber mina barn eventuella besökare att tvätta sina händer innan de kommer in på vår tomt.”

Rosaline, Guéckédou, Guinea. Berättat för Plan International.

När skolor stänger förlorar barn kunskap och trygghet

Nästan 90 procent av världens elever, cirka 1,5 miljarder barn och ungdomar, har fått stanna hemma när skolor stängt för att risken för smittspridning av covid-19 ska minska. Det har en direkt påverkan på det globala målet om alla barns rätt till utbildning.³³

Distansundervisningen till följd av coronapandemin fördjupar de ojämlikheter som finns både mellan länder och mellan olika socioekonomiska grupper. Hälften av världens elever saknar tillgång till en dator och 40 procent saknar tillgång

till internet i hemmet. I afrikanska länder söder om Sahara är siffrorna ännu högre, 90 respektive 82 procent. Dessutom missgynnas flickor av distansundervisningen eftersom de ofta har sämre tillgång till internet än pojkar.³⁴ Studiero är också ett problem när många familjemedlemmar trängs på liten yta. Ofta förväntas flickor dessutom ta hand om hemmet och sina småsyskon vilket gör att de inte hinner lägga tid på sina studier. Barn som bor i läger och bosättningar med begränsad infrastruktur är särskilt utsatta. Barn med funktionsnedsättningar och särskilda behov har också svårt att tillgodogöra sig distansutbildningarna.³⁵

EMMA, 14 ÅR, GHANA

Sedan myndigheterna i Ghana stängde landets skolor för att hindra spridningen av covid-19 ägnar 14-åriga Emma dagarna till olika hushållssysslor snarare än att studera.

”Skolan stängdes helt plötsligt utan förvarning, så nu går jag inte i skolan längre. Vi fick inte särskilt många skoluppgifter med oss hem och jag har inga skolböcker att läsa i hemma, så jag ägnar dagarna åt att hjälpa min mamma med olika hushållssysslor som att städa och springa ärenden”, berättar hon.

De vuxna i närområdet har ordnat fram en tv för att barnen i kvarteret ska kunna följa undervisningen på distans.

”Det är jag jätteglad för. Men jag undrar hur jag ska göra när jag vill ställa en fråga om något som jag inte förstår”, säger Emma.

Hon tycker det är orättvist att hon får hjälpa sin mamma med hushållssysslor medan hennes bröder, som också är hemma från skolan, leker med sina kamrater.

”På grund av det här viruset är jag hemma hela dagarna. Jag tycker inte om att vara här för jag är den enda som hjälper till hemma från morgon till kväll medan mina bröder är med sina kompisar”, säger Emma.

Berättat för Plan International.

Att stänga skolor medför också att barn går miste om den viktiga dimensionen av ett socialt nätverk och av att interagera med andra, något som är avgörande för barns sociala och beteendemässiga utveckling. För många barn är skolan en trygghet och säker plats som nu gått förlorad.³⁶ Barn i konfliktområden, på flykt, i flyktingläger eller som bor trångbott och under ohygieniska förhållanden är extra sårbara. Barns förtroende för online-plattformar som används för distansundervisning medför samtidigt större risk för att de exponeras för olämpligt innehåll eller utnyttjas via nätet.³⁷

“En skolstängning drabbar socialt utsatta barn oproportionerligt hårt. Ju sämre socio-ekonomiska förutsättningar ett barn har desto större sannolikhet att hen inte kommer tillbaka efter en skolstängning.”

Måns Molander, Nordenchef, Human Rights Watch

Barn är mer utsatta för våld när de isoleras i hemmen

Utegångsförbud och karantän medför också en ökad risk för att barn bevittnar eller själva utsätts för våld i hemmet. I flera länder har anmälningarna om mäns våld mot kvinnor ökat markant under coronakrisen och hjälplinjer rapporterar ökade samtal från barn om våld (se kapitel 3, sid 21).³⁸ Sambanden mellan våld mot kvinnor och våld mot barn i hemmen är starkt. World Vision uppskattade i maj 2020 att våld mot barn kommer att öka med 20 till 32 procent under de kommande tre månaderna.³⁹

Den begränsade rörelsefriheten innebär dessutom att det är svårare för barn att söka hjälp, eftersom socialarbetare och andra som arbetar med uppsökande verksamhet inte har möjlighet att röra sig i barnens hemmiljöer. Världens 13 miljoner barnflyktingar som bor i läger drabbas på liknande sätt. De, tillsammans med en miljon asylsökande barn, är troligen bland de som går miste om socialt skydd och påverkas negativt av begränsad rörelsefrihet.⁴⁰

När flickor isoleras under utgångsförbud ökar risken för att de utsätts för skadliga sedvänjor.

UNFPA varnar för att ytterligare två miljoner flickor i världen riskerar att könsstympas som en följd av pandemin.⁴¹ Plan International erfar en stor ökning av övergreppet i Somalia, sedan delar av samhället stängt ner för att begränsa smittspridningen. Somalia är det land i världen där könsstympning är allra vanligast. Många familjer passar på när skolorna är stängda till följd av pandemin, eftersom det kan ta flera veckor innan flickorna återhämtat sig.

AMIRA, 15 ÅR, LIBANON

Amira är en av de 1-1,5 miljoner syrier som flytt till Libanon, där hon bott sedan hon var tolv år. På grund av coronapandemin råder undantagstillstånd i landet sedan 15 mars 2020, vilket ökat utsattheten i den stora del av befolkningen som består av flyktingar från framför allt Syrien och Palestina.

De allra mest utsatta löper högre risk att bli sjuka i covid-19, särskilt de som lever i trångbodda områden. Barn tvingas stanna hemma från skolan och risken för våld och övergrepp ökar. Amira kan inte lämna sitt hem och berättar att de ökade spänningarna i familjen har lett till ökat psykiskt, fysiskt och verbalt våld.

“Mina föräldrar skriker åt oss och slår oss, för att de är stressade och oroade på grund av nedstängningen”, säger hon.

Hon tillägger att hon känner oro över krisen. Via Whatsapp har hon kontinuerlig kontakt med en samtalsgrupp hon brukade gå i, för att få information om covid-19 och hur hon kan skydda sig under nedstängningen.

“Allt har förändrats. Jag saknar mitt normala liv. Jag saknar mina vänner. Och jag mår dåligt av att bara vara hemma.”

Berättat för Plan International.

“I en av byarna i Tororo våldtogs nyligen tre flickor, 9, 11 och 12 år gamla, i hemmet av en vårdnadshavare.”

Robert Wafula, jämställdetsrådgivare, Plan International Uganda

De långsiktiga konsekvenserna av coronapandemin för världens barn

Arbetet med att förbättra barns liv och att garantera deras rättigheter har på många sätt gått framåt de senaste årtiondena. Barnadödligheten har minskat, antalet barn i skolan har ökat, och barnnäkenskapen har blivit färre. Konsekvenserna av coronapandemin riskerar dock att påverka barns och ungdomars liv under lång tid framöver. Redan utsatta och sårbara barn hör till de som troligen kommer att påverkas mest. Det handlar bland annat om uteblivna vaccinationer mot svåra sjukdomar, ökad risk för våld och avbruten utbildning.⁴²

Coronapandemin riskerar att även på längre sikt förvärra fattigdomen bland barn – i alla dess dimensioner. Som tidigare nämnts i rapporten visar flera prognoser att pandemin kommer att få förödande konsekvenser för världens fattigaste länder. Rädda Barnen och Unicef varnar för att om inga åtgärder vidtas kommer 672 miljoner barn att leva i akut fattigdom vid årets slut. Nära två tredjedelar av dessa lever i Afrika söder om Sahara och i Sydasiens.⁴³

Rosaline hjälper sina barn att tvätta händerna
Foto/Org: Plan International

Skolstängningarna kommer att påverka skolresultaten på lång sikt, särskilt för barn som lever i fattigdom. Men de kan också påverka barns säkerhet, utsattheten för övergrepp eller hunger och antalet tonårsgraviteter.⁴⁴ Studier som gjordes av Plan

International under ebolakrisen⁴⁵ visar att antalet tonårsflickor som blev ofrivilligt gravida och tvingades gifta sig ökade markant när skolorna höll stängt. Mödradödligheten ökade med 75 procent på bara 18 månader,⁴⁶ på grund av tonårsgraviteter, osäkra aborter och att många tvingades föda utan tillgång till tränad vårdpersonal. I vissa lokala samhällen i Sierra Leone ökade andelen tonårsgraviteter med upp till 65 procent.⁴⁷

”Den bistra verkligheten är att covid-19 kommer att innebära att alla de framsteg vi gjort gällande flickors rättigheter rullas tillbaka.”

Rachael Goba, ansvarig för sexuella och reproduktiva rättigheter, Plan International Zimbabwe

Erfarenheter från ebolautbrottet visar också att det kan vara svårt att få barn att gå tillbaka till skolan när den öppnar igen. Det gäller framförallt flickor och barn som har det svårt i skolan, och särskilt i familjer som drabbats hårt ekonomiskt av krisen. I en by i Sierra Leone som drabbades hårt av ebola kom en tredjedel av tonårsflickorna aldrig tillbaka till skolan efteråt.⁴⁸ Antalet barn i skolan har ökat de senaste årtiondena, men kunskapsnivåerna är fortfarande låga. Framförallt i länderna söder om Sahara, där 88 procent av barnen inte kunde läsa ordentligt och 84 procent saknade tillräckliga kunskaper i matematik år 2015.

När familjers ekonomiska situation förvärras tvingas många barn att arbeta och måste sluta gå i skolan. Forskning från Världsbanken, FN:s ekonomiska kommission för Afrika, UNECA, och Rädda Barnen visar att liknande mönster uppstod under ebolautbrottet.⁴⁹ Utifrån de lärdomar man drog då varnar flera organisationer för att fler flickor kan tvingas in i barnnäkenskap till följd av coronapandemin.⁵⁰ De senaste årtiondena har barnnäkenskapen i världen blivit färre, till stor del på grund av en positiv utveckling i Sydasiens där risken för en flicka att bli bortgift har minskat med mer än 40 procent sedan år 2000. Däremot är barnnäkenskap fortfarande vanligt förekommande i delar av Afrika söder om Sahara, där utvecklingen gått betydligt långsammare. Barnnäkenskap kan öka med så många som 13 miljoner äktenskap fram till 2030, spår FN:s befolkningsfond UNFPA.⁵¹

“Vi ser hur män utnyttjar flickors utsatta situation och förmår dem att sälja sin kropp i utbyte mot de pengar de behöver för att kunna skaffa sig de viktigaste förnödenheterna.”

Faridah 20 år, aktivist i Plan Internationals program för tryggare städer för flickor i Kampala, Uganda

De barn som kommer att drabbas av akut hungersnöd som en direkt konsekvens av coronapandemin kan ta skada även på längre sikt. Kronisk undernäring kan leda till hämmad tillväxt som i sin tur medför en ökad risk för barn att dö av vanliga infektioner. Sedan år 2000 har andelen barn som hämmats i sin tillväxt minskat. Ändå var 149 miljoner barn under fem år fortfarande kroniskt undernärda år 2018. Tre fjärdedelar av dessa barn bor i södra Asien (39 procent) och i Afrika söder om Sahara (36 procent).⁵²

När sjukvården inte fungerar och dessutom blir överlastad kan det leda till att ytterligare hundratusentals barn dör och att miljontals barn förblir ovaccinerade mot infektionssjukdomar. Unicef varnar för att vidare störningar i vaccinationskampanjer kan leda till att ett större antal barn dör i lunginflammation, en sjukdom som redan dödar 800 000 barn under fem år varje år.⁵³

“Antalet flickor som gifts bort, blir ofrivilligt gravida och könsstympas förväntas skjuta i höjden. Flickor och unga kvinnor kommer att dö för att de inte får tillgång till livsviktig rådgivning och vård kopplad till sexuell och reproduktiv hälsa. Vi vet från tidigare epidemier att svårigheter att få tillgång till nödvändig hälso- och sjukvård på grund av en nedstängning av samhället kan orsaka fler dödsfall än själva epidemin.”

Johanne Westcott Simpson, senior rådgivare policy och påverkan, Plan International

Rekommendationer

- **Investera i sociala trygghetssystem.** Svenskt bistånd bör underlätta och uppmuntra reformer för att utvidga och stärka sociala trygghetssystem, inklusive barnbidrag och andra former av kontantstöd, gratis barnomsorg, skolmåltider och föräldrapenning. Detta för att hjälpa utsatta barn att överleva krisen och stärka samhällets förmåga att hantera framtida kriser.
- **Säkra att vaccinationsprogram och primärvården fortsätter att fungera.** Sverige bör verka för att alla barn får fortsatt tillgång till livsnödvändiga vaccin och primärvård under coronakrisen. Insatser som räddar miljoner barns liv får inte avbrytas när sjukvård och andra insatser fokuserar på behandling av covid-19.
- **Säkerställ alla barns rätt till utbildning – även under coronakrisen.** Sverige bör verka för att barn i låginkomstländer får tillgång till den utbildning de har rätt till även under coronakrisen. Om skolor måste stängas behöver särskilda åtgärder vidtas för att hjälpa resurssvaga elever med distansundervisningen och för att alla barn ska kunna återvända till skolan när den öppnats igen.
- **Skydda barn mot våld och ge stöd till de drabbade.** Svenskt bistånd bör prioritera insatser för att skydda barn mot alla typer av våld i hemmet samt ge stöd till barn som utsatts för våld. Då familjer isoleras från resten av samhället ökar barns utsatthet för våld.
- **FN:s barnkonvention ska vara vägledande i alla insatser.** Sverige bör verka internationellt för att upprätthålla FN:s barnkonvention samt involvera barn i beslut som förändrar deras liv. Barns röster måste höras och barnkonsekvensbedömningar bör göras av de strategier som länder väljer för att hantera krisen.

- KAPITEL 3 -

Coronakrisen är ett bakslag för flickor och kvinnor

Våldet mot flickor och kvinnor ökar i skuggan av coronapandemin

Sedan många länder infört begränsad rörelsefrihet har rapporteringen om mäns våld mot flickor och kvinnor i hemmen ökat i hela världen. Organisationer i Libanon har sett en fördubbling av samtal till sina hotlines för våldsutsatta kvinnor sedan maj 2019. I Irak har man sett att våldet blivit brutalare sedan karantänsbestämmelser infördes och flera kvinnor har förlorat sina liv. Observatorio colombiano de la mujeres,⁵⁴ en statlig organisation för stöd till kvinnor i Colombia, slog i april larm om att den hjälptelefon som inrättats till stöd för kvinnor som utsätts för våld i hemmet tagit emot 162 procent fler samtal i jämförelse med samma period i fjol.⁵⁵ Antalet samtal som gäller våld mot barn har ökat med 37 procent i jämförelse med samma period 2019.⁵⁶ Det talas till och med om en skuggpandemi.⁵⁷

Kvinnor i konfliktområden eller på flykt har särskilt svårt att komma undan gärningsmännen och få hjälp. Samtidigt som våldet ökar har tillgången till rättsväsendet, hälsovården och skyddsboenden försvårats.⁵⁸ En studie av Plan International och FN:s befolkningsfond UNFPA i Jordanien pekar på att våldet mot flickor och kvinnor har ökat samtidigt som det har blivit svårare för flickor och kvinnor att söka vård.⁵⁹ Kvinna till Kvinna rapporterar om överfulla skyddade boenden för kvinnor som misshandlats och ett stort behov av ytterligare hjälp till flickor och kvinnor som flyr sina hem. Det

blir också vanligare att skyddsboenden inte vill ta emot kvinnor som inte kan bevisa att de inte är smittade av covid-19. Enligt UNFPA har den nästintill världsomspännande lock-down som vi har erfarit under våren lett till 15 miljoner fler fall av mäns våld mot kvinnor och flickor, beräknat på en 3-månadersperiod.⁶⁰

Kvinna till Kvinna och Plan International har noterat att i alla regioner där organisationerna verkar har åtgärder som karantän och utgångsförbud medfört negativa effekter på kvinnors och flickors psykosociala hälsa. Många kvinnor och flickor känner stor stress

och oro på grund av isoleringen. I Mellanöstern ser Kvinna till Kvinna att självmorden bland kvinnor ökar. Orsakerna tros vara stress på grund av förlorade jobb, brist på ekonomiska resurser och att kvinnors möjlighet att röra sig har blivit ännu mer begränsade.

WISAM, PALESTINA

Wisam hade sökt stöd efter att ha utsatts för våld av sin man redan innan coronakrisen, men nu under krisen har hon återigen behövt söka hjälp på grund av det muntliga, psykiska och fysiska våld hon dagligen utsätts för av sin make.

”Min man har slagit mig mer sedan han slutade gå till arbetet och vår ekonomiska situation har försämrats med brist på mat och medicin”, berättar hon.

Hon är stressad och ängslig, vilket också påverkar parets döttrar som försöker skydda henne från deras fars våld.

Berättat för Kvinna till Kvinna.

”Sedan nedstängning av samhället infördes har våld i familjer ökat, där de som har makt begår övergrepp på de som de borde älska och ta hand om. I Gulu i mars, till exempel, var det en man som misshandlade sin fru till döds.”

Isaac Newton Ojok, arbetar för National Association of Women's Organizations in Uganda med att motverka och förebygga mäns våld mot kvinnor, Uganda

Kvinnor och flickors tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård försämras

Omprioriteringar i sjukvården på grund av coronapandemin drabbar kvinnor och barn särskilt hårt. Under ebolautbrottet i Sierra Leone dog under ett och ett halvt år 4 000 personer i ebola medan 45 000 kvinnor och barn under samma period dog i mödra- och barnadödlighet på grund av att sjukhusresurserna reserverades till ebolabekämp-

ning. Flera studier varnar för att de störningar i hälso- och sjukvården som coronapandemin medför, påverkar mödrahälsovården på liknande sätt. I Indien sjönk användningen av mödrahälsovårdens tjänster med 33 procent i mars 2020, vilket är i linje med resultat från tidigare epidemier. Uppskattningar visar att mödradödligheten kommer att öka från 8 procent till 39 procent⁶¹.

Komplikationer vid graviditet och förlossning är den vanligaste dödsorsaken för flickor i åldern 15–19 år världen över, och gravida flickor och unga mammor är än mer utsatta under kriser som coronapandemin.⁶² Störningar i hälso- och sjukvården leder också till minskad tillgång till preventivmedel för nästan 50 miljoner kvinnor, varav många är tonårsflickor. Enligt de senaste uppskattningarna från UNFPA⁶³ kan en sex månader lång global samhällsnedstängning leda till upp till sju miljoner ofrivilliga graviditeter vilket

riskerar tusentals unga tjejers liv. Beräkningarna bygger på att 47 miljoner kvinnor kommer att hindras från att använda preventivmedel om nedstängningen pågår i sex månader och gör att den generella hälso- och sjukvården inte fungerar.

“Den mest akuta frågan är våldet mot flickor och unga kvinnor. De som blivit våldtagna får inte längre stöd och vård, och förövarna går fria. Flickor har ingenstans att vända sig för att anmäla dessa brott. Andra tvingas göra osäkra aborter utanför sjukvården, vilket i värsta fall kan leda till döden.”

Rachael Goba, ansvarig för SRHR på Plan International Zimbabwe, Harare

Kvinnors redan svaga ekonomiska egenmakt försvagas ytterligare

Organisationen Kvinna till Kvinna ser i sin verksamhet att konsekvenserna av coronapandemin har ökat den socioekonomiska ojämlikheten mellan män och kvinnor i alla regioner där organisationen arbetar. I södra Kaukasus och i Mellanöstern ser organisationen till exempel att krisen påverkar de redan ekonomiskt utsatta mest; internflyktingar, hbtq-personer och kvinnor som försörjer sig på arbete i den informella sektorn.

På landsbygden i Balkan får de flesta kvinnor sin inkomst från att sälja jordbruksprodukter på marknaden. Men på grund av smittskyddsrestrktioner ser We Effect i sin verksamhet att kvinnorna inte kan sälja sina produkter länge. I Palestina erfar We Effect att många kooperativ som fokuserar på livsmedelsproduktion och andra dagligvaror har stängt på grund av bristande efterfrågan under pandemin, vilket lett till svår ekonomisk stress för många kvinnor. Flera är oroliga för att inte klara av att betala nästa hyra.

Inkomster från familjeföretag, från eget jordbruk eller fiske, från ett betalt jobb och från remitteringar är de kategorier som påverkats mest av den krympande ekonomin och kvinnors ekonomi drabbas hårdare än mäns av nedskärningarna. Dessutom har kvinnors besparingar och ekonomiska stöd från familj och vänner

DEOLINDA, 19 ÅR, MOÇAMBIQUE

När regeringen i Moçambique den 1 april 2020 utropade undantagstillstånd i landet för att begränsa spridningen av coronaviruset kände 19-åriga Deolinda panik. Hon tar ensam hand om sina fyra yngre systrar, och kunde inte längre försörja dem på de dagsjobb hon hittills levt på.

“Vi måste stanna hemma, och får inte gå till arbetet eller till skolan,” berättar hon.

De nya reglerna innebar också att det blev än svårare för Deolinda och hennes systrar att få tag på mensskydd och andra sanitetsprodukter. Det råder brist på rent vatten så de vill inte använda trasor som mensskydd.

“Det är vanligtvis svårt för mig att få tillräckligt med pengar för att köpa mensskydd och tvål så att det räcker en månad för mig själv och mina fyra systrar och jag har inga besparingar att ta av. Jag känner stark stress över att alla hemma förlitar sig på att jag ska ordna med detta, så det måste jag göra”, säger Deolinda.

Berättat för Plan International.

CHRISTINE, TORORO, UGANDA

I slumområdena i Tororo är det ofta kvinnorna som försörjer familjerna. Många män dricker alkohol från morgon till kväll på de lokala barerna, medan kvinnorna och barnen brukar jorden för att odla mat. Under nedstängningen är barerna stängda, vilket lett till en utbredd frustration hos många män som tar ut sin ilska på kvinnorna och barnen.

”Det finns mycket fattigdom här. Två flickor, 13 och 14 år gamla, berättade för mig hur deras pappa uppmanat dem att försöka hitta pojkvänner så att de ska få pengar för att försörja familjen. Jag brukar se dem hänga med killar vid brunnen. Om skolorna varit öppna skulle de varit där istället, snarare än på jakt efter en pojkvän. De här tjejerna löper risk att bli bortgifta och gravida”, berättar Christine, 23 år gammal och medlem i Plan Internationals lokala grupp för tjejers rättigheter.

Berättat för Plan International.

minskat mer än männens.⁶⁴ We Effect ser också att flera kvinnliga småföretagare i Östafrika har svårt att hålla sin verksamhet igång. Företagen har startats med hjälp av pengar från kollektiva spargrupper där kvinnorna är medlemmar. Nu riskerar dessa spargrupper att kollapsa när många kvinnor samtidigt saknar pengar till att betala av på sina lån.

Den stigande arbetslösheten drabbar också kvinnor särskilt hårt. 740 miljoner kvinnor i världen arbetar i den informella sektorn, de flesta av dem försörjer sig på att utföra någon form av tjänst och saknar ofta socialt skydd.⁶⁵ Den stigande arbetslösheten kan orsaka långvariga effekter på kvinnors ekonomiska oberoende.

Kvinnor och flickor har oproportionerligt stort ansvar för det obetalda omsorgsarbetet hemma. Globalt utför kvinnor i genomsnitt tre gånger mer obetalt omsorgs- och hemanarbete än män. Flickor i åldern 10–14 år lägger 50 procent mer tid på hushållssysslor än vad pojkar i samma ålder gör.⁶⁶ Arbetsbördan blir ännu större när skolor stängs

och hälso- och sjukvård omprioriteras för att hantera pandemin.⁶⁷

”De stängde gränserna till städerna och nu kan kvinnorna inte längre sälja sina grödor eller sin fisk. För många familjer, och framförallt för ensamstående mödrar, innebär det att de inte ens har råd att köpa mat.”

Lola Lola Ramón Bruquetas, Kvinna till Kvinna, Bukavu, Demokratiska Republiken Kongo

Så påverkar coronapandemin kvinnor och flickor på längre sikt

Kriser tenderar att förvärra de ojämlikheter som redan finns mellan könen, och det kan vara svårt att vända tillbaka utvecklingen mot jämställdhet igen. Därför kommer kvinnor och flickor troligen att drabbas oproportionerligt hårt av coronakrisen, till exempel på grund av ett svagare ekonomiskt skyddsnet. Våld mot flickor och kvinnor, barnnäktenskap och tonårsgraviditeter brukar också öka under och som en följd av pandemier, med förödande konsekvenser för kvinnor och flickor.⁶⁸

Konsekvenserna av coronapandemin och dess ekonomiska följder kommer troligen att ha stor negativ inverkan på flickors rätt att skyddas från våld och skadliga sedvänjor. Utifrån erfarenheter från ebolautbrottet riskerar coronapandemin att leda till ytterligare 13 miljoner äktenskap med barn fram till år 2030. Orsaken är en kombina-

Kooperativa kaffeodlarorganisationen Fecceg i Guatemala delar ut kaffepantor till medlemmar i Huehuetenango.
Bild: Fecceg/We Effect

tion av att förebyggande program pausats och att ökad fattigdom leder till fler barnäktenskap.⁶⁹

Risken för exploatering ökar när människor är så fattiga, eller på annat sätt så marginaliserade, att de gör nästan vad som helst för att försörja sig. Utifrån tidigare erfarenheter från jordbävningen i Nepal 2015 varnar Svenska missionsrådet och Evangeliska Frikyrkan för att de ekonomiska konsekvenserna av coronapandemin riskerar leda till en ökad utsatthet för människohandel och för inhemsk exploatering av flickor och kvinnor för sexuella ändamål.

Rekommendationer

Coronakrisen drabbar kvinnor och män, flickor och pojkar på olika sätt och insatserna måste ta hänsyn till deras olika behov och utsatthet. Alla insatser bör ha ett tydligt genusperspektiv och syfta till att främja jämställdheten och arbetet med att stärka flickor och kvinnor. Män och pojkar måste involveras i arbetet där traditionella och religiösa ledare är viktiga förändringsaktörer.

- **Motverka våld mot flickor och kvinnor.** Sverige kan bidra till att motverka våld mot flickor och kvinnor genom det egna utvecklingsarbetet, men också genom EU och FN. Under krisen behövs extra stöd till organisationer som stöttar våldsutsatta flickor och kvinnor, men även det långsiktiga förändringsarbetet med att förändra strukturer och förhindra mäns våld mot flickor och kvinnor måste prioriteras.

- **Restriktionerna får inte hindra flickor och kvinnor att söka skydd och vård.** Sverige måste arbeta för att flickor och kvinnor inte hindras fly sina hem när de utsätts för våld, eller hindras från att få vård och stöd kopplat till sexuell och reproduktiv hälsa. Sverige måste också uppmärksamma vikten av tillgång till preventivmedel även under coronakrisen.

- **Prioritera sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).** Sveriges insatser under coronakrisen måste tydligt prioritera sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för flickor och

kvinnor, samt arbeta för detsamma inom EU och FN. Även stöd och vård efter sexuellt våld måste ingå. Detta gäller både det humanitära och det långsiktiga arbetet.

- **Stärk kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt.** Sverige måste arbeta för att kvinnors och flickors ekonomiska utsatthet i låginkomst- och konfliktländer inte förvärras av coronakrisen. Det egna utvecklingsarbetet, samt de ekonomiska stödplaner och krispaket som tas fram i samarbete med EU och andra givare, ska ha ett tydligt genusperspektiv och bidra till att stärka kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt efter krisen.

- **Involvera kvinno- och ungdomsorganisationer i beslut som berör dem.** Sverige måste arbeta för att representanter från kvinno- och ungdomsorganisationer får möjlighet att bidra i dialogen och beslutfattande processer rörande den globala coronaresponsen – både i den akuta fasen och i de långsiktiga åtgärderna.

Foto: Maja Brand
Org: Anti-Violence
Network of Georgia,
partnerorganisation
till Kvinna till Kvinna.
Plats: Tbilisi, Georgien

- KAPITEL 4 -

Icke- demokratiska krafter tar tillfället i akt

Åtgärderna för att bekämpa pandemin begränsar det demokratiska utrymmet

Flera låg- och medelinkomstländer har utlyst undantagstillstånd eller antagit extraordinära lagar och förordningar som ska underlätta kampen mot viruset men som samtidigt ger de styrande långtgående befogenheter som oproportionerligt begränsar medborgerliga fri- och rättigheter. Det handlar exempelvis om begränsningar i rörelsefrihet och mötesfrihet, men också om utökade möjligheter för stater att övervaka medborgarna samt inskränkningar i yttrandefrihet, religionsfrihet och övertygelsefrihet. Även när de presenteras som tillfälliga åtgärder för att skydda folkhälsan är det uppenbart att alla åtgärder inte är tillfälliga, proportionerliga eller sker i invånarnas bästa intresse.

Enligt V-Dem Institute vid Göteborgs universitet har myndigheter i 48 länder vidtagit åtgärder under coronapandemin som hotar det demokratiska utrymmet. I ytterligare 34 länder har myndigheterna agerat på ett sätt som till viss del hotar demokratin.⁷⁰

I Kambodja har det demokratiska utrymmet krympt stadigt de senaste åren och i samband med coronapandemin har regeringen presenterat förslag på undantagslagar som ger möjlighet till ytterligare inskränkningar av mänskliga rättigheter. Lagförslaget skulle ge staten rätt till obegränsad övervakning av telekommunikation, kontroll av media och sociala medier och även total möjlighet att begränsa människors rätt att röra sig och samlas. Lagen är dessutom tänkt att kunna tillämpas även efter coronapandemins slut.⁷¹

”Innan den här pandemin bröt ut fanns det mycket folkliga protester: i Libanon, Indien, Chile, och länder i Afrika. Vi såg folk på gatorna som krävde social rättvisa, jämställdhet, demokrati, rättvisa och ett slut på korruption. Nu, i och med pandemin, är det tyst eftersom ingen kan gå ut.”

Clément Nyaletsossi Voule, FN:s särskilda rapportör för mötesfrihet

I Azerbajdzjan har regimen genomfört sanktioner för att öka sin egen makt och för att övervaka såväl civilsamhället som den politiska oppositionen.

Landet har infört strikta regler för karantän där det krävs polistillstånd för att lämna sitt hem. Individer spåras och kontrolleras via en app och innan invånarna går ut måste de ringa eller skicka sms till ett speciellt nummer och ange orsaken till att de går hemifrån. Tillstånden kontrolleras av polis ute på gatorna. Parlamentet i Azerbajdzjan har också antagit ett ändringsförslag som begränsar bloggare och journalister från att rapportera om information som ”utgör ett hot mot befolkningens liv och hälsa”. Sedan coronautbrottet har såväl oppositionsledare, människorättsaktivister som journalister arresterats.⁷²

Foto: Christopher Herwig,
on behalf of Kvinna till Kvinna
Org: Kafa, partnerorganisation till
Kvinna till Kvinna
Plats: Bekaa Valley, Libanon

I Israel spåras personer som infekterats med covid-19 med hjälp av deras mobiltelefoner. Det är en teknik som tidigare använts för att utreda terrorism. Liknande teknik används även i Armenien, där parlamentet har antagit ett lagförslag som ger regeringen rätt till information från medborgarnas mobiltelefoner.⁷³ I Armenien är också organisationer inom civilsamhället sedan coronapandemins utbrott skyldiga att lämna detaljerade rapporter om sina aktiviteter och om hur många frivilliga som arbetar för organisationen. Förordningen infördes utan föregående dialog med civilsamhället och även här finns en oro för hur det ska komma att påverka organisationernas verksamhet.

”Vi såg redan innan coronakrisen att demokratin backade och att hotet mot mänskliga rättigheter och yttrandefrihet blev allt större. Vi vet att hotet mot mänskliga rättigheter kommer att öka efter den här pandemin.”

Carin Jämtin, generaldirektör, Sida

I flera länder har polisen använt övervåld för att upprätthålla de inskränkningar av medborgerliga rättigheter som införts för att begränsa smittspridningen. I Kenya dödades minst sex personer av polis och militär under utgångsförbudets första tio dagar. Polis sköt och misshandlade människor vid marknader eller på väg till

RUBIELA CUESTA CÓRDOBA, COLOMBIA

Cocomacia är en organisation som arbetar för den afrocolombianska befolkningens rättigheter. Organisationen har under mer än trettio år framgångsrikt försvarat befolkningens rätt till mark mot gruv- och skogsbolag. Vice ordförande Rubiela Cuesta Córdoba berättar om bristen på mat och rädslan som sprider sig i spåren av covid-19:

”Jag tror folk är mer rädda för hungern än för viruset. Och ute på landsbygden finns gerillagrupper och paramilitärer. De kommer in till byarna och kräver att alla ska lyda dem, att det är de som styr nu.”

Hon och de andra ledarna i Cocomacia är oroliga för sin egen säkerhet. De fredsobservatörer från Kristna Fredsrörelsen som i vanliga fall följer med i deras arbete på landsbygden är i karantän i Bogotá men försöker ändå ge stöd virtuellt och påminna om den internationella närvaron. Samtidigt ökar striderna mellan de olika beväpnade grupperna:

”Området är stort och det finns många olika beväpnade grupper som utnyttjar pandemin för att öka sin makt”, säger Rubiela.

Berättat för Global Reporting.

och från jobbet, även under den tid på dygnet då rörelsefriheten inte var begränsad. Enligt Human Rights Watch bröt polisen sig också in i hem och butiker, pressade människor på pengar och plundrade affärer runt om i landet. Bland dödsoffren fanns en 13-årig pojke.⁷⁴ I Sydafrika har polis sparkat, slagit, piskat och beskjutit de som brutit mot utgångsförbudet.⁷⁵ I Indien har polis piskat människor som brutit mot karantänen,⁷⁶ och migrantarbetare har sprejats med kemikalier för att ”desinficeras”.⁷⁷

Coronakrisen används även som ett skäl till att begränsa pressfriheten i flera länder. Columbia Journalism Review rapporterar om inskränkningar av pressfriheten med hänvisning till coronapandemin i länder som Iran, Honduras och Kina. I flera länder har man infört lagar eller förordningar som gör det brottsligt att sprida falsk information om covid-19, exempelvis i Sydafrika. Sådan lagstiftning kan utnyttjas otillbörligt för att begränsa yttrandefriheten. Journalister har utsatts för hot, trakasserier och frihetsberövande för sin rapportering om covid-19 i länder som Venezuela, Egypten, Turkiet och Kina.⁷⁸ Pandemin har medfört att medierna trakasserats även i världens rika länder, vilket tyder på en oroväckande global trend. I USA har president Donald Trump ifrågasatt och avfärdat medier som ställt frågor om hur hans regering hanterat coronapandemin.⁷⁹

Arbetet med att begränsa smittspridning har även påverkat religions- och övertygelsefriheten. På många håll i världen leder förbud mot

MARCO RIVADENEIRA, COLOMBIA

Kort efter att Colombia infört undantagstillstånd som svar på coronapandemin satt Marco Rivadeneira i samtal med andra bondeledare i Puerto Asis när beväpnade män stormade mötet och förde bort honom. Enligt en lokal människorättsorganisation avrättades han en halvtimme senare.

Marco Rivadeneira var medlem i förbundsstyrelsen för en av Colombias största bondeorganisationer, Cordinador Nacional Agrario, och ordförande i det lokala bondefacket Asociación Campesina del Puerto Asís. Han företrädde lokala kokaodlare i förhandlingar med regeringen. Det handlar om småskaliga bönder som lever i fattigdom och som kräver skydd mot knarkkartellerna och stödåtgärder för att kunna lägga om sina odlingar till andra grödor. Bönderna befinner sig i hjärtat av en konflikt mellan olika ekonomiska intressen som slåss om marken där bönderna bor.

Mordet har fördömts av bonderörelser och människorättsorganisationer, som kräver att regeringen vidtar omedelbara åtgärder för att skydda lokala ledare. Men varken internationella krav eller nationella rop på hjälp får något gehör i coronakrisens skugga. Krisen gör det lättare för regeringar att blunda för sitt ansvar för att skydda människorättsförsvare och utreda mord.

Berättat för We Effect.

folksamlingar till att religiösa samfund inte kan samlas för att utöva sin religion tillsammans. U.S. Commission on International Religious Freedom, USCIRF, framhåller att diskriminering av religiösa minoriteter är ett problem i flera länder.⁸⁰ Det förekommer att regeringar utser specifika religiösa samfund till syndabockar för smittspridningen av covid-19. Ett exempel är Hazara Shia-samhället i Pakistan som regeringen hävdar har orsakat smittspridningen och därför satts i karantän. I Indien cirkulerar rykten om att muslimer är ansvariga för spridningen av covid-19.

“Det är viktigt att säkerställa att åtgärderna mot covid-19 utgår från de mänskliga rättigheterna, så att dessa inte åsidosätts. När hälsokrisen är över måste samtliga begränsningar tas bort, och människor måste återigen ha rätt att fullt ut utöva sin religion.”

Kirsten Lavery, juridisk rådgivare, U.S. Commission on International Religious Freedom, USCIRF

Hot och trakasserier mot företrädare för mänskliga rättigheter har ökat under krisen

Männikorättsaktivister har upplevt ökade hot och trakasserier under coronapandemin. I Colombia har det undantagstillstånd som införts för att begränsa smittspridningen medfört att säkerhetsläget på landsbygden försämrats ytterligare. Den organiserade brottslighet som sedan länge hotar och trakasserar småskaliga bönder i konflikt om resurser och mark har haft fri lejd medan polis och militär säger sig fokusera på att upprätthålla undantagstillståndet i städerna. Enligt organisationen Indepaz hade 44 människorättsaktivister och lokala ledare mördats från 24 mars, då rörelseförbudet upprättades, fram till 3 juni.⁸¹

I Uganda anklagas myndigheterna för att använda åtgärder mot smittspridningen som ett svepskäl för att trakassera och fängsla aktivister som står upp för hbtq-rättigheter. I slutet av mars greps och fängslades 23 män, officiellt för att stoppa spridningen av coronaviruset. Männerna greps dock på ett skyddat boende för hbtq-personer några mil utanför huvudstaden Kampala, där de följde myndigheternas utgångsförbud. Männerna miss-handlades vid gripandet och i slutet av maj satt majoriteten av de gripna fortfarande fängslade.⁸² I Rwanda rapporterar kvinnorättsaktivister att kvinnor våldtagits av soldater som verkställer utgångsförbudet i ett fattigt område i Kigali. Bloggare som har rapporterat om våldtäkterna och andra konsekvenser för utsatta grupper har häktats.⁸³ Kvinno- och hbtq-rättsaktivister är redan marginaliserade i många samhällen och tenderar därför att drabbas extra hårt när det demokratiska utrymmet krymper i spåren av coronapandemin.

”Sedan pandemin bröt ut har läget för människorättsaktivister förvärrats. I länder som Mexiko och Colombia mördas fler människor än förut. Mördarna vet att polisen är upptagen med annat och det är lättare att lokalisera offren (när det råder utgångsförbud).”

Michel Forst, FN:s särskilda sändebud för människorättsaktivister t.o.m. 30 april 2020

Tillfälliga åtgärder riskerar att försvaga civila och mänskliga rättigheter även på sikt

Det finns en uppenbar risk att de inskränkningar som gjorts av demokratiska och mänskliga rättigheter för att motverka coronapandemin inte tas bort när pandemin är över. Undantagslagar ska per definition endast gälla under extraordinära omständigheter, men i vissa fall har inskränkningarna befästs i nya lagar som riskerar att fortsätta gälla även efteråt. I andra fall handlar det om företeelser, som exempelvis övervakning av medborgarna via mobiltelefon, där teknik och metod nu finns på plats för att användas.⁸⁴

”Jag är orolig för att människor sakta men säkert vänjer sig vid detta sätt att styra landet och att de demokratiska institutionerna dör. Demokratin måste utövas och levas.

Clément Nyaletsossi Voule, FN:s särskilda rapportör för mänskliga rättigheter och mötesfrihet

Den diskriminering som coronapandemin medfört av vissa folkgrupper, bland annat på etnisk eller religiös grund, kan vara svår att vända när pandemin väl är över. Den ökade fattigdomen som väntas i coronapandemins spår innebär i sig ett hot mot de mänskliga rättigheterna, inte minst för de mest marginaliserade och redan utsatta som kvinnor, barn, minoriteter, ursprungsbefolkningar, och människor med funktionsnedsättningar. De som har haft det svårt får det svårare när det gäller ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter såsom rätten till mat, vatten, hälsa och en skälig livslön.⁸⁵ Alla mänskliga rättigheter är sammanlänkade

och odelbara. De direkta kränkningar som sker av demokratiska principer och mänskliga rättigheter under coronapandemin kan också få indirekta konsekvenser för andra rättigheter.

”Myndigheterna i Sydasien uppmanar övriga aktörer att inte ställa några frågor om mänskliga rättigheter just nu. På grund av coronapandemin har myndigheterna tagit sig enorm makt och många av de organisationer och institutioner som granskar makthavare har tystnat för stunden. På grund av de omfattande karantänsreglerna kan civilsamhället inte agera.”

Samuel Jayakumar, koordinatör, The South Asia Forum for Freedom of Religion or Belief (SaFFoRB)

Vissa länder har använt coronakrisen som en förevändning att inskränka särskilda rättigheter på nationell nivå, exempelvis sexuella och reproduktiva rättigheter.⁸⁶ Detta är oroväckande och kan få allvarliga effekter för kvinnors och hbtq-personers rättigheter överlag. Forskning visar att en stark och oberoende kvinnorörelse är den viktigaste faktorn för att stärka kvinnors rättigheter i ett land, eftersom civilsamhället är den starkaste arenan för många kvinnor att vara aktiva på. Attacker mot rätten till organisering under coronapandemin riskerar därför att även på lång sikt drabba kvinnors rättigheter och arbetet för jämställdhet särskilt hårt.⁸⁷

”Jag känner en stor oro för respekten för mänskliga rättigheter i framtiden. Vi ser att flera länder svarar på pandemin på ett sätt som undergräver demokratin och allvarligt åsidosätter den personliga integriteten och som på ett oproportionerligt sätt, och därmed otillåtligt sätt, åsidosätter de mänskliga rättigheterna i ett syfte som man säger är för att värna folkhälsan.”

Måns Molander, Nordenchef, Human Rights Watch

Rekommendationer

Sveriges nya demokratisatsning är välkommen och särskilt angelägen under coronakrisen. Vi ser att det finns flera viktiga handlingar som bör genomföras inom ramen för demokratisatsningen under kommande period:

- **Stötta civilsamhällets kamp för demokrati och mänskliga rättigheter.** Sveriges riksdag och regering måste stötta civilsamhällesorganisationer och folkrörelser i låg- och medelinkomstländer, som står upp för demokrati och mänskliga rättigheter och därmed driver samhällsutvecklingen framåt. Sveriges bistånd bör fokusera mer på långsiktigt stöd och kärnstöd, samt stöd till informella aktörer, snarare än kortsiktigt projektstöd.
- **Stå upp för särskilt utsatta försvarare av mänskliga rättigheter.** Sveriges riksdag och regering måste i alla lägen stå upp för och stötta de människorättsförsvarare som möter särskilt mycket hat och hot, såsom hbtq- och kvinnorättsförsvarare, miljörättsaktivister, markrättsförsvarare samt de som försvarar människor eller grupper som utsätts för rasism eller diskriminering på religiös eller etnisk grund.
- **Verka för att nödlagar och undantagstillstånd upphävs.** Sveriges regering bör driva att FN:s råd för mänskliga rättigheter får i uppdrag att överse att alla länder som har utlyst undantagstillstånd och antagit nödlagar under coronakrisen återgår till normalläge och ordinarie lagstiftning när pandemin är över.
- **EU måste värna mänskliga rättigheter och demokrati.** Sveriges regering bör kräva att EU:s nya handlingsplan om mänskliga rättigheter och demokrati, som ska implementeras globalt via alla EU-delegationer, får ett tydligt uppdrag att specifikt motverka det krympande demokratiska utrymmet i spåren av coronakrisen.

- **Använd ordförandeskapet i OSSE till att säkra det demokratiska utrymmet.** Sveriges regering bör under sitt ordförandeskap i OSSE 2021 prioritera arbetet mot det krympande demokratiska utrymmet i OSSE-länderna som en del av ordförandeskapsprogrammet, och särskilt följa upp medlemsstaternas agerande i spåren av coronakrisen.

- KAPITEL 5 -

Civilsamhället ställer om men trängs undan

Coronapandemin slår direkt mot civilsamhällets möjligheter att verka

I många av de länder där kraftfulla åtgärder införts för att stoppa smittspridningen har civilsamhällets verksamhet stannat upp och aktiviteter har skjutits på framtiden. Begränsningar i rörelsefrihet och mötesfrihet innebär att det inte är möjligt att genomföra exempelvis möten, utbildningar eller besök. Det är för många organisationer inte heller möjligt att förlägga arbetet till medarbetarnas hem med hjälp av digitala verktyg på samma sätt som i exempelvis Sverige. Många organisationer är dock innovativa och har visat på nya vägar att arbeta med de rättighetsbärare de normalt riktar sig till. Möjligheterna att göra detta skiljer sig dock åt beroende på kontexten.

Coronakrisen har blottlagt brister och orättvisor över världen som nu visar sig bland annat i dramatiska skillnader i dödstal mellan länder och mellan grupper inom länder. Samtidigt försvåras organisationers arbete med att trycka på för förändring och utkräva ansvar för dessa brister och orättvisor på grund av de långtgående begränsningar av fri- och rättigheter som stater genomför med motiveringen att de behövs i kampen mot viruset. Som beskrivs i föregående kapitel har det demokratiska utrymmet krympt i flera länder under coronapandemin, och den watchdog-funktion som civilsamhället upprätthåller har försvagats. Många civilsamhälles-

Jovana Jovanovska Kanurkova
Foto: Maja Janevska Iliela
Org: Kvinna till Kvinna
Plats: Nordmakedonien

RÄDDA BARNEN, ÖSTAFRIKA

Rädda Barnen berättar om hur flera av deras partnerorganisationer i ett land i Östafrika censurerar sig själva när det gäller att uttala sig om situationen orsakad av coronapandemin i landet. Regeringen accepterar inte kritik. De organisationer som öppet går ut och kritiserar hur regeringen hanterar situationer eller bara vill lyfta problem som existerar, löper stor risk att inte få samarbeta med regeringen och statliga institutioner. Utan tillstånd av regeringen att utföra sitt arbete kan organisationer inte verka.

De organisationer som arbetar med barns deltagande berättar också om hur barns deltagande inte är möjligt under krisen. De barn som organisationerna arbetar med har inte tillgång till internetuppkoppling. Inte heller de lokala politiker de försöker påverka att agera för barns rättigheter har tillgång till internetuppkoppling. Hela deras arbete där barn ges möjlighet att påverka och ha en dialog med politiker ligger nere just nu.

I många andra länder, där majoriteten också saknar internetuppkoppling har arbetet kunnat fortgå, om än under andra förhållanden. I Etiopien har barn kunnat mötas i mindre grupper. Där har barn som är involverade i lokala "barnparlament" fortsatt sin dialog med lokala politiker för att utkräva sina rättigheter och säkerställa att resurser finns för att uppfylla barns rättigheter.

organisationer har också drabbats av minskade intäkter och de är oroliga för att de nödlagar som införts kommer att leda till svårigheter att verka även framöver.

Många utsatta och drabbade människor är isolerade på grund av utgångsförbud och går därför inte att nå på vanlig väg. Informella och lokala grupper kan ofta sakna tillgång till internet, och när det finns brister ofta säkerheten online. Många civilsamhällesorganisationer har därför svårt att genomföra sitt arbete under krisen.

”Regeringen borde sluta se detta som en uppgift bara för den att lösa, och öppna för olika aktörer inom civilsamhället att agera i en sådan här kris.”

Giovanni Magana, We Effects landrepresentant, El Salvador

Civilsamhället ställer om för att möta akuta humanitära behov

Svenska civilsamhällesorganisationers internationella partners rapporterar att det i kombination med undermåliga sanitära förhållanden på flera håll råder brist på basala förnödenheter, skyddsutrustning, handsprit och rent vatten. I den mån det är möjligt ställer många av de lokala organisationerna om för att möta de direkta humanitära behov som coronakrisen orsakat. Islamic Relief har exempelvis tillhandahållit matpaket och kontantöverföringar i länder som tidigare inte varit prioriterade fokusländer, såsom Albanien, Jordanien, Kosovo och Libanon. Insatserna riktar sig särskilt till utsatta grupper som barn och hushåll där kvinnor har försörjningsansvar.

I länder som Sydsudan, Jemen, Afghanistan och Bangladesh, där situationen redan är allvarlig, har Islamic Reliefs kontor på kort tid ställt om verksamheten för att möta de ökade behov som coronapandemin orsakat. I Afghanistan har organisationen till exempel distribuerat hygienartiklar, matkuponer, informationsblad och munskydd till särskilt utsatta befolkningsgrupper i regioner mot gränsen till Iran. Islamic Relief har även säkerställt att social distansering och smittskyddsåtgärder följts vid leverans av exempelvis matpaket under ramadan i länder som Indonesien och Kenya.

I Haiti har coronapandemin förvärrat situationen ytterligare för de sex miljoner människor som redan lever under fattigdomsgränsen. Fyrtio procent av befolkningen lever med en osäker livsmedelsförsörjning, vilket gör att många av de 300 000 barn som missar skolmåltider på grund av stängda skolor riskerar hämmas i tillväxten. Plan International har ställt om för att möta de ökade behoven med en nödsats där matpaket delas ut till de mest sårbara familjerna. Organisationen

har också upprättat stationer för handtvätt och jobbar direkt med lokalbefolkningen för att ge barn och unga information om covid-19 och hur smittan sprids.

Mellan 20 till 40 procent av de samarbetsorganisationer som Kvinna till Kvinna arbetar med i världen har ställt om för att hantera de akuta hot mot kvinnors säkerhet som uppstått i och med coronapandemin. I Mellanöstern och Nordafrika har organisationen satsat på fler skyddsboenden och hjälptelefoner för kvinnor som utsätts för våld i hemmet, och det läggs större fokus på migrantkvinnor. Även på Balkan lägger organisationen mer resurser på våldsutsatta kvinnor. En del projekt har anpassats till den akuta situationen, bland annat genom att i större utsträckning erbjuda stöd via chattar snarare än samtal med kvinnor som drabbats av våld i hemmet under karantän.⁸⁸

I Palestina har IM:s partners också anpassat verksamheten för att möta de hot mot kvinnors rättigheter som ökat till följd av utgångsförbud. En av IM:s partnerorganisationer har bland annat tagit fram informationsbroschyrer om det ökade våldet mot kvinnor, som delas ut tillsammans med mat och medicin. De delar också ut hygien-kit till unga kvinnor och kvinnor med funktionsnedsättningar. I södra Nepal arbetar en av IM:s partners med att dela ut paket med mat och hygienartiklar till utsatta grupper som förlorat alla möjligheter att försörja sig under landets nedstängning.

KOUMBA, MALI

När myndigheterna i Mali i mars stängde landets skolor och införde undantagstillstånd för att begränsa spridningen av covid-19 var 15-åriga Koumba tvungen att stanna hemma från den utbildning till sömmerska som hon deltar i.

”Sedan skolan stängt kan vi inte längre träna på sömnad, om vi inte övar hemma. Allting känns som att det sker i slow motion nu, alla är misstänksamma mot varandra och atmosfären är spänd”, berättar Koumba.

För medborgarna har det varit svårt att få tillgång till såväl tillförlitlig information om covid-19, som de skyddsmedel som myndigheterna förordar: handtvål, handsprit och munskydd. Koumba och några till av lärlingarna vid sömmerskeutbildningen har sytt hundratals munskydd till de mest utsatta i närområdet, framförallt till barn och äldre.

”Vi känner att vi tar ansvar för att hantera pandemin genom våra aktiviteter. Alla borde göra sitt bästa utifrån sina egna möjligheter för att få bort viruset. Jag går i skolan för att lära mig sömnad och det hjälper mig att hjälpa de omkring mig.”

Berättat för Plan International.

”Uppskattningsvis kommer cirka 15–20 procent av vår verksamhet att ställas om till akuta coronainriktade insatser. Det handlar till exempel om hungersituationer som uppstått under lockdown och i speciella områden där man behöver agera akut. I bedömningen av insatser använder vi oss av erfarenheter från vårt humanitära arbete.”

Anders Malmstigen, generalsekreterare, Svenska missionsrådet

Civilsamhället ställer om pågående och planerad verksamhet

Många civilsamhällesorganisationer i låg- och medelinkomstländerna ser nu även över hur

kärnverksamheten bäst kan anpassas för att möta de omedelbara och långsiktiga konsekvenserna av pandemin som beskrivs i den här rapporten. Behoven av såväl kortsiktigt stöd som långsiktiga utvecklingsinsatser bedöms öka avsevärt, samtidigt som möjligheterna för organisationerna att agera i många fall har försvårats. För We Effects samarbetsorganisationer som arbetar med stöd till hållbart jordbruk kan det exempelvis handla om att lägga mindre tid och kraft på informationskampanjer och utbildningsinsatser som kräver fysiska möten till istället fokusera på direkt stöd för att snabbt öka den lokala livsmedelsförsörjningen genom hjälp att få fram utsäde och gödsel.

En del samarbetspartners har funnit kreativa lösningar som kan få bäring även i framtiden. De flesta av IM:s samarbetspartners i de femton länder där organisationen är verksam har till exempel hittat förändrade sätt att bedriva sina insatser. Partnerorganisationer i Palestina och Nepal har öppnat telefonlinjer dit människor kan ringa och rapportera våld mot kvinnor och barn, och partners i Indien har startat online-rådgivning och digitala supportsystem för kvinnor. I Ukraina har en av IM:s partners startat en online-verksamhet där volontärer erbjuder tjänster inom psykologi, pedagogik och hälso- och sjukvård. I El Salvador och Zimbabwe arbetar flera av IM:s partners med att sända radioprogram på olika lokala språk för att sprida information om covid-19 bland de mest utsatta grupperna i länderna.

Även Svenska missionsrådet rapporterar att många samarbetsorganisationer lyckats med en digital omställning. I Libanon ger Evangeliska Frikyrkans samarbetsorganisation riktad stöd online till föräldrar till barn med särskilda behov, för att de ska kunna stötta barnen när de inte längre kan träffa specialister i skolor och på dagverksamheter. I Afghanistan stöttar en av Evangeliska Frikyrkans samarbetsorganisationer den statliga vården, bland annat genom att erbjuda internetkurser för sjukvårdspersonalen i hur de kan hantera stress och psykisk ohälsa mitt i krisen.

Rädda Barnens samarbetsorganisationer satsar mer på att nå ut till föräldrar för att ge dem stöd i deras föräldraskap under och efter coronakrisen. I radio, tv, whatsappgrupper och webinarier ges

råd och tips för hur föräldrar kan hantera den psykiska stress som många familjer upplever under pandemin, där föräldrar kan ha förlorat sitt arbete och deras barn förväntas studera hemma på egen hand. Rädda Barnen och de organisationer de arbetar med försöker nå ut ännu mer med metoder för "positivt föräldraskap" som bland annat innebär uppfostran utan våld.

**SARATH WEERASIRI, CHAIRMAN,
NATIONAL COOPERATIVE
COUNCIL OF SRI LANKA**

När skolorna i Sri Lanka stängdes för att hindra smittspridningen lanserade National Cooperative Council Sri Lanka, NCCSL, en Youtube-app vid namn coop tv för att sprida information om covid-19 till sina medlemmar. Appen förmedlar också studievägledning för de medlemmar som går utbildningar inom kooperativet.

"Kooperativ kan vara mer dynamiska i en tid av kriser som coronapandemin än andra företag, eftersom vår verksamhet startades för att tillgodose våra medlemmars sociala och ekonomiska välfärd med deras aktiva deltagande", säger NCCSL:s ordförande Sarath Weerasiri.

Initiativet har vuxit fram ur ett behov av att driva verksamheten trots begränsad rörelse- och mötesfrihet under coronapandemin. Men initiativet kommer att ha fortsatt värde även efter pandemin.

"När man utvecklar en sådan här lösning måste man titta noga på de olika stadierna av intervention, såsom krisstöd, återhämtningsstöd och utvecklingsstöd", säger Sarath Weerasiri.

Berättat för We Effect.

"De insatser som skett för att informera om trafficking i grupp eller på massmöten måste ändras till en mer personlig kontakt eller genom andra medium som radioprogram, video, och Facebook för att informera allmänheten."

Sagar Gaudel, projektledare, United Mission to Nepal

Civilsamhället försvarar demokratiska och medborgerliga rättigheter

Som tidigare har beskrivits i den här rapporten har myndigheterna i ett stort antal länder åsidosatt demokratiska principer och medborgerliga rättigheter under coronapandemin. I vissa fall handlar det om extraordinära och tillfälliga åtgärder för att begränsa smittspridningen, i andra fall handlar det om uppenbara övertramp på exempelvis rörelsefrihet, pressfrihet och religionsfrihet. Som svar på detta har en del lokala civilsamhällsorganisationer växlat upp opinionsbildning och påverkansarbete till försvar för demokratin och mänskliga rättigheter.

I Bangladesh arbetar Islamic Relief för att imamer ska ställa sig bakom budskapet om att våld

PMU OCH PENTECOSTAL WORLD FELLOWSHIP

Som ett komplement till den information som ges ut av Världshälsoorganisationen, WHO, och nationella myndigheter, har Pentecostal World Fellowship, världens största pentekostala nätverk, tagit fram ett informationsmaterial som kombinerar WHO:s rekommendationer med ett religiöst språk och har kyrkor, pastorer och biståndsarbetare som målgrupp. Materialet sprids nu av pingströrelser i ett hundratal länder genom olika missionsorganisationer och genom elva pingstrelaterade biståndsorganisationers olika partner nätverk.

En av dessa organisationer är PMU, som aktivt deltagit i att utveckla materialet. Tanken är att uppmuntra lokala kyrkor att intensifiera sina informations- och stödsatser i dessa kristider.

"Vad jag känner till är det första gången någonsin som pingströrelsens globala nätverk samordnar sig i en kommunikationssatsning av detta slag och som har med en akut samhällssituation att göra", säger Niclas Lindgren, direktor på PMU.

mot kvinnor måste upphöra. I Mellanöstern och Nordafrika ingår Kvinna till Kvinna i en regional samordningsgrupp som vill påvisa hur olika coronakrisen slår utifrån kön och för att inkludera migrerade hushållsarbetare som ofta står utan stöd. Kvinna till Kvinna kommer också att lansera en strategi för sociala medier i regionen tillsammans med sina partners för att engagera och samtala med olika FN-byråer och nyckelländer. Syftet är att uppmärksamma drabbade kvinnor, vars historia ofta gått obemärkt förbi.

I Latinamerika har Rädda Barnens samarbetsorganisationer gått samman för att påverka regeringar i hela regionen att leva upp till och skydda barn mot våld även under den pågående pandemin.

"I en månads tid har jag rest runt i mitt område för att informera folk om coronaviruset. Jag har sagt att de måste tvätta händerna, inte skaka hand, inte hålla möten i byarna, inte ställa till med bröllop, ingen fotboll och inte samlas i kyrkan. Vi måste sitta på fem meters avstånd från varandra för att skydda oss mot smittan."

Teresa Kachindamoto, hövding, Malawi

coronakrisen och investera i en hållbar återhämtning efter krisen.⁸⁹

Ett kraftfullt civilsamhälle är avgörande för möjligheterna att uppnå de globala målen. Med sin förankring på gräsrotsnivå har lokala civilsamhällesorganisationer en möjlighet att nå ut till drabbade och utsatta människor på ett sätt som andra aktörer inte har. Dessa organisationer har därför också spelat en stor roll under coronapandemin i att förmedla information och akutstöd till utsatta grupper. Statliga eller privata aktörer har inte kunskap om, eller kontaktvägar till, dessa grupper på samma sätt som gräsrotsorganisationerna.

Frågan om civilsamhällets roll och möjlighet att verka på längre sikt är därför central när det gäller att finna strategier för att bygga en bättre värld efter krisen.

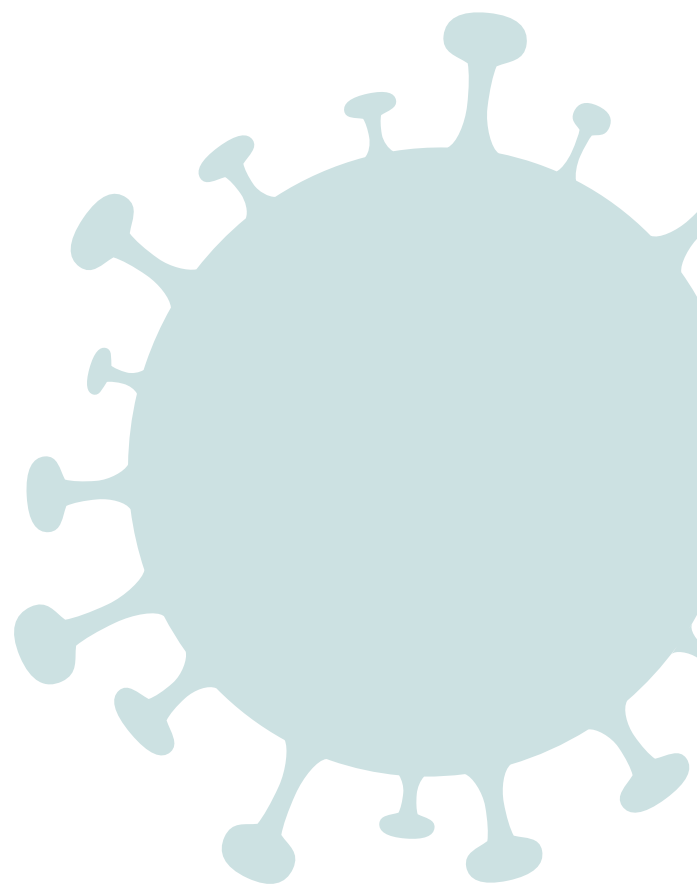
"När samhällen står under stress och hot på det här sättet är civilsamhällets roll viktigare än någonsin. Det är avgörande att vi erkänner och värdesätter civilsamhället, och lär oss av det."

Susanna Moorehead, ordförande, OECD-DAC

Coronakrisen skapar ett ännu större behov av civilsamhällets stöd framöver

Coronapandemin har orsakat akuta humanitära behov runt om i världen, och på längre sikt väntas pandemin orsaka än större behov av utvecklings-samarbete än tidigare i och med att fattigdom och utsatthet ökar. Samtidigt riskerar biståndet att minska och ett krympande demokratiskt utrymme gör det svårare för civilsamhället att verka.

Coronakrisen har i ett slag gjort världens existerande orättvisor än mer synliga, och leder även till nya och fördjupade utmaningar i strävan att nå de globala utvecklingsmålen. Det handlar om djupa sociala och ekonomiska ojämlikheter, konflikter och tvångsflyttningar, bristande respekt för humanitär rätt, effekter av klimatförändringar och en sårbar miljö. OECD menar att det internationella samfundet behöver ge ett omfattande stöd till framförallt låginkomstländerna för att minska risken för långvariga konsekvenser av

Rekommendationer

- **Kommande biståndsbudgetar måste prioritera stöd till lokala civilsamhällesaktörer.** I coronakrisens spår bör stödet till lokala aktörer i civilsamhället öka. Att både humanitärt stöd och utvecklingsbistånd förmedlas till aktörer med en etablerad närvaro är av yttersta vikt för effektiv humanitär respons och ett hållbart utvecklings-samarbete.
- **För att svara mot krisen måste biståndet bli mer holistiskt.** Insatser som riktar sig mot fredsbyggande, utvecklingsstöd och humanitär respons (trippel-nexus) behöver utvecklas och koordineras.
- **Värna om mångfalden i det civila samhället.** Sida bör, speciellt i dessa kristider, säkra stöd till en mångfald av aktörer i civilsamhället. Det gäller inte minst traditionella och religiösa ledare samt organisationer som genom lokal närvaro, räckvidd, legitimitet och nätverk har förmåga att ge hopp och skapa bryggor mellan krishantering, humanitära insatser och långsiktigt utvecklings-samarbete.
- **Humanitära aktörers tillträde och tillgång måste prioriteras.** Sverige bör verka globalt för att säkerställa att humanitära aktörer alltid har tillträde och möjlighet att verka i humanitära kriser. Det ska alltid finnas väl fungerande kanaler för både kort- och långsiktig humanitär assistans till kris- och konfliktområden.

Metod

Den här rapporten bygger på fakta och vittneskildringar från samarbetsorganisationer i de länder där organisationerna bakom rapporten verkar. Det handlar om ett stort antal lokala aktörer i Afrika, Asien, Latinamerika, Balkan och Mellanöstern. Vi har också inhämtat fakta från rapporter och prognoser av tillförlitliga källor, och genomfört intervjuer med ett 20-tal personer som arbetar med bistånd eller verkar i andra relevanta uppdrag.

Produktion

Redaktör:

Anna Koblanck, We Effect

Redaktionsråd:

Malin Kihlström och Ola Richardsson, IM

Klara Lindvall och Mohammed Mohsen, Islamic Relief

Jessica Poh-Janrell, Kvinna till Kvinna

Monica Lorensen, Plan International Sverige

Jon Bergeå, Rädda Barnen

Sanna Svensson, Svenska missionsrådet

Marcus Lundstedt, We Effect

Redaktionsrådet tackar Åsa Thomasson på CONCORD Sverige för rådgivning.

Skribent:

Annette U Wallqvist

Research:

Annette U Wallqvist och Global Reporting

Förkortningar

BNI	Bruttonationalinkomst
EU	Europeiska unionen
FN	Förenta nationerna
ILO	Internationella arbetsorganisationen (International Labour Organization)

IM	Individuell Människohjälp
IMF	Internationella valutafonden (International Monetary Fund)
MR	Mänskliga rättigheter
NCCSL	National Cooperative Council Sri Lanka
OECD	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OECD-DAC	OECD:s kommitté för bistånd (Development Assistance Committee)
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (Organization for Security and Co-operation in Europe)
PAFO	Pan African Farmers Organisation
PMU	Pingstmissionens utvecklingsamarbete
PTSD	Posttraumatiskt stressyndrom
SaFFoRB	South Asia Forum for Freedom of Religion or Belief
SRHR	Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter
UNCTAD	FN:s konferens om handel och utveckling (United Nations Conference on Trade and Development)
UNDESA	FN:s avdelning för ekonomiska och sociala ärenden (Department of Economic and Social Affairs)
UNDP	FN:s utvecklingsprogram (United Nations Development Programme)
UNECA	FN:s ekonomiska kommission för Afrika (Economic Commission for Africa)
UNFPA	FN:s befolkningsfond (United Nations Population Fund)
UNU-WIDER	FN-universitetets institut för forskning om utvecklingsekonomi (United Nations University World Institute for Development Economic Research)
USCIRF	United States Commission on International Religious Freedom
WFP	FN:s livsmedelsprogram (World Food Programme)
WHO	FN:s världshälsoorganisation (World Health Organization)

Referenser

1. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (2020). Global Humanitarian Response Plan for COVID-19. May update. OCHA. Hämtad från https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GHRP-COVID19_MayUpdate.pdf
2. The World Bank. Databas. Hämtad i maj 2020 från <https://data.worldbank.org/indicator/SH.MED.PHYS.ZS>
3. Kashiwase, H. (2020-01-12). Many homes lack basic handwashing facilities. The World Bank. Hämtad maj 2020 från <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/stories/many-homes-lack-basic-handwashing-facilities.html>
4. Hutt, R. (2016-10-19). These are the worlds five biggest slums. World Economic Forum. Hämtad maj 2020 från <https://www.weforum.org/agenda/2016/10/these-are-the-worlds-five-biggest-slums/>
5. Oxfam. (2020). How to confront the Coronavirus catastrophe. The global public health plan and Emergency Response needed now. March 2020. Oxfam. Hämtad från <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620973/mb-confront-coronavirus-catastrophe-public-health-plan-300320-en.pdf?sequence=4>
6. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (2020). Global Humanitarian Response Plan for COVID-19. May update. OCHA. Hämtad från https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GHRP-COVID19_MayUpdate.pdf
7. Kelland, K. (2020-06-05). COVID-19: Global donors pledge \$8.8 billion for vaccines World Economic Forum. Hämtad juni 2020 från <https://www.weforum.org/agenda/2020/06/vaccines-immunisation-poor-countries-coronavirus-covid-gavi/>
8. International Labour Organization. (2018). Women and Men in the Informal Economy: A statistical picture. Tredje utgåvan. ILO. Hämtad från https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_626831/lang--en/index.htm
9. CONCORD. (2018). Civilsamhällets deklaration för en feministisk utrikespolitik. CONCORD. Hämtad från <https://concord.se/wp-content/uploads/2018/05/civsam-utr-pol-2018.pdf>
10. Committee for the Coordination of Statistical Activities. (2020). How Covid-19 is changing the world: a statistical perspective. Hämtad från <https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa.pdf>
11. United Nations. (2020). Report: Socio Economic Impact of Covid-19. United Nations Sustainable Development Group. Från <https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-03/SG-Report-Socio-Economic-Impact-of-Covid19.pdf>
12. Unicef. (u. å). En Guatemala el 49,8 % de los niños sufre desnutrición crónica, María Claudia Santizo, Oficial de Nutrición en UNICEF Guatemala. Unicef. Hämtad maj 2020 från <https://www.unicef.es/noticia/en-guatemala-el-498-de-los-ninos-sufre-desnutricion-cronica-maria-claudia-santizo-oficial>
13. Agricord. (2020). An impact scan based on reports by farmers' organizations from Africa. Agricord. Hämtad i maj 2020 från <https://www.agricord.org/en/impact-scan-based-reports-farmers-organisations-africa?>
14. United Nations. (2020). Report: Socio Economic Impact of Covid-19. United Nations Sustainable Development Group. Hämtad från <https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-03/SG-Report-Socio-Economic-Impact-of-Covid19.pdf>
15. Committee for the Coordination of Statistical Activities. (2020). Rapport. How COVID-19 is changing the world: a statistical perspective. United Nations Statistic Division. Från <https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa.pdf>
16. Jacobin. (2020) Why social distancing "Doesn't Apply" to Germany's Migrant Farmworkers. Hämtad maj 2020 från <https://jacobinmag.com/2020/05/romanian-migrant-farmworkers-germany-european-union-coronavirus>
17. International Monetary Fund. (2020-03-27) Opening Remarks at a Press Briefing by Kristalina Georgieva following a Conference Call of the International Monetary and Financial Committee (IMFC).IMF. Hämtad maj 2020 från <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/03/27/sp032720-opening-remarks-at-press-briefing-following-imfc-conference-call>
18. United Nations Conference on Trade and Development (2020-03-09). The economic impact of COVID-19: Can policy makers avert a multi-trillion dollar crisis? UNCTAD. Hämtad maj 2020 från <https://unctad.org/en/pages/PressRelease.aspx?OriginalVersionID=548>
19. United Nations department of Economic and Social Affairs. (2020-05-13). COVID-19 to slash global economic output by \$8.5 trillion over next two years. UNDESA. Hämtad maj 2020 från <https://www.un.org/development/desa/en/news/policy/wesp-mid-2020-report.html>
20. World Bank. (2020-04-09). Covid-19 (coronavirus) drives Sub-Saharan Africa Towards First Recession in 25 years. World Bank. Hämtad maj 2020 från <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2020/04/09/covid-19-coronavirus-drives-sub-saharan-africa-toward-first-recession-in-25-years>
21. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). Covid-19 and Africa: Socio-economic implications and policy responses. OECD. Hämtad maj 2020 från <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/covid-19-and-africa-socio-economic-implications-and-policy-responses-96e1b282/>

-
22. International Monetary Fund. (2020-04-13). MF Executive Board Approves Immediate Debt Relief for 25 Countries. IMF. Hämtad maj 2020 från <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/04/13/pr20151-imf-executive-board-approves-immediate-debt-relief-for-25-countries>
 23. Sumner, A., Hoy, C. & Ortiz-Juarez, E. (2020) Estimates of the impact of COVID-19 on global poverty. WIDER Working Paper 2020/43. UNU-WIDER. Hämtad från <https://www.wider.unu.edu/publication/estimates-impact-covid-19-global-poverty>
 24. World Food Programme. (2020-04-21). Joint Statement on COVID-19 Impacts on Food Security and Nutrition. World Food Programme. Hämtad från <https://www.wfp.org/news/joint-statement-covid-19-impacts-food-security-and-nutrition>
 25. Concord. (2020-05-19) Så mycket riskerar biståndsbudgeten att minska nästa år. Concord. Hämtad maj 2020 från <https://concord.se/sa-mycket-riskerar-bistandsbudgeten-att-minska-2021>
 26. United Nations. (2019). Rapport. The Sustainable Development Goals Report 2019. United Nations. Hämtad från <https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2019.pdf>
 27. Save the Children. (2020). COVID-19: Number of Children Living in Household Poverty to Soar by Up to 86 Million by End of Year. Hämtad maj 2020 från <https://www.savethechildren.org/us/about-us/media-and-news/2020-press-releases/children-living-in-poverty-after-covid-19-outbreak-soars-to-86-million-by-years-end>
 28. United Nations. (2020). Rapport. The Impact of COVID-19 on children. United Nations. Hämtad från https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_on_covid_impact_on_children_16_april_2020.pdf
 29. Fiala, O. & Orlassino, C. (2020-06-03). The Changing Face of Covid-19: A life tracker of its impact on children. (Bloggpost). Hämtad från <https://blogs.savethechildren.org.uk/2020/05/the-changing-face-of-covid-19-a-live-tracker-of-its-impact-on-children/>
 30. Fiala, O. & Orlassino, C. (2020-06-03). The Changing Face of Covid-19: A life tracker of its impact on children. (Bloggpost). Hämtad från <https://blogs.savethechildren.org.uk/2020/05/the-changing-face-of-covid-19-a-live-tracker-of-its-impact-on-children/>
 31. United Nations. (2020). Rapport. The Impact of COVID-19 on children. United Nations. Hämtad från https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_on_covid_impact_on_children_16_april_2020.pdf
 32. Fiala, O. & Orlassino, C. (2020-06-03). The Changing Face of Covid-19: A life tracker of its impact on children. (Bloggpost). Hämtad från <https://blogs.savethechildren.org.uk/2020/05/the-changing-face-of-covid-19-a-live-tracker-of-its-impact-on-children/>
 33. United Nations. (2020). Rapport. Socio Economic Impact of Covid-19. United Nations Sustainable Development Group. Hämtad från <https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-03/SG-Report-Socio-Economic-Impact-of-Covid19.pdf>
 34. Fiala, O. & Orlassino, C. (2020-06-03). The Changing Face of Covid-19: A life tracker of its impact on children. (Bloggpost). Hämtad från <https://blogs.savethechildren.org.uk/2020/05/the-changing-face-of-covid-19-a-live-tracker-of-its-impact-on-children/>
 35. United Nations. (2020). Rapport. The Impact of COVID-19 on children. United Nations. Hämtad från https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_on_covid_impact_on_children_16_april_2020.pdf
 36. United Nations. (2020). Rapport. Socio Economic Impact of Covid-19. United Nations Sustainable Development Group. Hämtad från <https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-03/SG-Report-Socio-Economic-Impact-of-Covid19.pdf>
 37. United Nations. (2020). Rapport. The Impact of COVID-19 on children. United Nations. Hämtad från https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_on_covid_impact_on_children_16_april_2020.pdf
 38. Fiala, O. & Orlassino, C. (2020-06-03). The Changing Face of Covid-19: A life tracker of its impact on children. (Bloggpost). Hämtad från <https://blogs.savethechildren.org.uk/2020/05/the-changing-face-of-covid-19-a-live-tracker-of-its-impact-on-children/>
 39. World Vision International. (2020). Rapport. Covid-19 Aftershocks: A Perfect Storm. WVI. Hämtad från <https://www.wvi.org/publications/report/coronavirus-health-crisis/covid-19-aftershocks-perfect-storm>
 40. Committee for the Coordination of Statistical Activities. (2020). Rapport. How COVID-19 is changing the world: a statistical perspective. United Nations Statistic Division. Hämtad från <https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa.pdf>
 41. Fiala, O. & Orlassino, C. (2020-06-03). The Changing Face of Covid-19: A life tracker of its impact on children. (Bloggpost). Hämtad från <https://blogs.savethechildren.org.uk/2020/05/the-changing-face-of-covid-19-a-live-tracker-of-its-impact-on-children/>
 42. Committee for the Coordination of Statistical Activities. (2020). Rapport. How COVID-19 is changing the world: a statistical perspective. United Nations Statistic Division. Hämtad från <https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa.pdf>
 43. Save the Children. (2020). COVID-19: Number of Children Living in Household Poverty to Soar by Up to 86 Million by End of Year. Hämtad maj 2020 från <https://www.savethechildren.org/us/about-us/media-and-news/2020-press-releases/children-living-in-poverty-after-covid-19-outbreak-soars-to-86-million-by-years-end>
 44. Unesco. (u. å). Education: From disruption to recovery. Hämtad maj 2020 från <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
 45. Plan International. (2020) Rapport. Living under lockdown. Hämtad från <https://plan-international.org/publications/living-under-lockdown>
-

-
46. Mullan, Z. (2015). The Cost of Ebola. The Lancet, volume 3. Doi: [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(15\)00092-3](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(15)00092-3)
 47. Ahmed, Z & Sonfield, A. (2020-03-11). The COVID-19 Outbreak: Potential Fallout for Sexual and Reproductive Health and Rights. Guttmacher Institute. Hämtad maj 2020 från <https://www.guttmacher.org/article/2020/03/covid-19-outbreak-potential-fallout-sexual-and-reproductive-health-and-rights>
 48. Fiala, O. & Orlassino, C. (2020-06-03). The Changing Face of Covid-19: A life tracker of its impact on children. (Bloggpost). Hämtad från <https://blogs.savethechildren.org.uk/2020/05/the-changing-face-of-covid-19-a-live-tracker-of-its-impact-on-children/>
 49. Fiala, O. & Orlassino, C. (2020-06-03). The Changing Face of Covid-19: A life tracker of its impact on children. (Bloggpost). Hämtad från <https://blogs.savethechildren.org.uk/2020/05/the-changing-face-of-covid-19-a-live-tracker-of-its-impact-on-children/>
 50. Plan International. (2020) Rapport. Living under lockdown. Plan. Hämtad från <https://plan-international.org/publications/living-under-lockdown>
 51. United Nations Population Fond. (2020-04-27). Impact of the COVID-19 Pandemic on Family Planning and Ending Gender-based Violence, Female Genital Mutilation and Child Marriage. UNFPA. Hämtad från <https://www.unfpa.org/resources/impact-covid-19-pandemic-family-planning-and-ending-gender-based-violence-female-genital>
 52. United Nations. (2019). Rapport. The Sustainable Development Goals Report 2019. United Nations. Hämtad från <https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2019.pdf>
 53. Committee for the Coordination of Statistical Activities. (2020). Rapport. How COVID-19 is changing the world: a statistical perspective. United Nations Statistic Division. Hämtad från <https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa.pdf>
 54. El Observatorio Colombiano de Mujeres y Equidad. (2020-06-01). Broschyr. Boletín N 10. OCM. Hämtad från http://www.observatoriomujeres.gov.co/archivos/publicaciones/Publicacion_6.pdf
 55. Koblanck, A. (u å). Coronakrisen slår hårt mot Latinamerikas kvinnor och människorättsaktivister. Hämtad maj 2020 från <https://weeffect.se/berattelser/coronakrisen-slar-hart-mot-latinamerikas-kvinnor-och-manniskorattsaktivister/>
 56. El Observatorio Colombiano de Mujeres y Equidad. (2020-06-01). Broschyr. Boletín N 10. OCM. Hämtad från http://www.observatoriomujeres.gov.co/archivos/publicaciones/Publicacion_6.pdf
 57. Committee for the Coordination of Statistical Activities. (2020). Rapport. How COVID-19 is changing the world: a statistical perspective. United Nations Statistic Division. Hämtad från <https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa.pdf>
 58. Department of Global Communications. (2020-04-03). Gender equality in the time of COVID-19. UN. Hämtad maj 2020 från <https://www.un.org/en/un-coronavirus-communications-team/gender-equality-time-covid-19>
 59. Anderson, K. (2020). Daring to ask, listen and act: A snapshot of the impacts of Covid-19 on women and girls' rights and sexual and reproductive health. Hämtad från https://plan-international.org/sites/default/files/field/field_document/jordan_-_rapid_assessment_report_on_gbv_sshr.pdf
 60. UNFPA. Interim Technical note. Impact of the COVID-19 Pandemic on Family Planning and Ending Gender-based Violence, Female Genital Mutilation and Child Marriage Pandemic threatens achievement of the Transformative Results committed to by UNFPA.
 61. Fiala, O. & Orlassino, C. (2020-06-03). The Changing Face of Covid-19: A life tracker of its impact on children. (Bloggpost). Hämtad från <https://blogs.savethechildren.org.uk/2020/05/the-changing-face-of-covid-19-a-live-tracker-of-its-impact-on-children/>
 62. World Health Organization. (2020-01-31). Adolescent pregnancy. WHO. Hämtad maj 2020 från <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-pregnancy>
 63. United Nations Population Fond. (2020-04-27). Impact of the COVID-19 Pandemic on Family Planning and Ending Gender-based Violence, Female Genital Mutilation and Child Marriage. UNFPA. Hämtad från <https://www.unfpa.org/resources/impact-covid-19-pandemic-family-planning-and-ending-gender-based-violence-female-genital>
 64. UN Women. (2020-04-29). Surveys show that COVID-19 has gendered effects in Asia and the Pacific. UN Women. Hämtad maj 2020 från <https://data.unwomen.org/resources/surveys-show-covid-19-has-gendered-effects-asia-and-pacific>
 65. Committee for the Coordination of Statistical Activities. (2020). Rapport. How COVID-19 is changing the world: a statistical perspective. United Nations Statistic Division. Hämtad från <https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa.pdf>
 66. United Nations Children's Fund. (2016). Harnessing the Power of Data for Girls: Taking stock and looking ahead to 2030. UNICEF. Hämtad från <https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2016/10/Harnessing-the-Power-of-Data-for-Girls-Brochure-2016-1-1.pdf>
 67. Committee for the Coordination of Statistical Activities. (2020). Rapport. How COVID-19 is changing the world: a statistical perspective. United Nations Statistic Division. Hämtad från <https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa.pdf>
 68. Fiala, O. & Orlassino, C. (2020-06-03). The Changing Face of Covid-19: A life tracker of its impact on children. (Bloggpost). Hämtad från <https://blogs.savethechildren.org.uk/2020/05/the-changing-face-of-covid-19-a-live-tracker-of-its-impact-on-children/>
 69. Fiala, O. & Orlassino, C. (2020-06-03). The Changing Face of Covid-19: A life tracker of its impact on children. (Bloggpost). Hämtad från <https://blogs.savethechildren.org.uk/2020/05/the-changing-face-of-covid-19-a-live-tracker-of-its-impact-on-children/>
-

-
70. Lührmann, A., B. Edgell, A. & F. Maerz, S. (2020) Pandemic Backsliding: Does Covid-19 Put Democracy at Risk? V-Dem Institute. Hämtad från https://www.v-dem.net/media/filer_public/52/eb/52eb913a-b1ad-4e55-9b4b-3710ff70d1bf/pb_23.pdf
 71. Civicus. (2020-03-11). Civic Freedoms and the Covid-19 pandemic: A snapshot of restrictions and attacks. Civicus. Hämtad maj 2020 från <https://monitor.civicus.org/COVID19/>
 72. Human Rights House Foundation. (2020-04-01). Azerbaijani authorities must not continue to use COVID-19 pandemic to further crackdown on civil society. Human Rights House Foundation. Hämtad maj 2020 från <https://humanrightshouse.org/statements/azerbaijani-authorities-must-not-continue-to-use-covid-19-pandemic-to-further-crackdown-on-civil-society/>
 73. Mejlumyan, A. (2020-03-31). Armenia seeks to stem coronavirus spread by tracking phones. Eurasianet. Hämtad maj 2020 från <https://eurasianet.org/armenia-seeks-to-stem-coronavirus-spread-by-tracking-phones>
 74. Civil Rights Defenders. (2020-04-28) Våldsvåg i Kenya när polisen upprätthåller utgångsförbud. CRD. Hämtad juni 2020 från <https://crd.org/sv/2020/04/28/valdsvag-i-kenya-nar-polisen-uppratthaller-utgangsforbud/>
 75. Civicus. (2020-03-11). Civic Freedoms and the Covid-19 pandemic: A snapshot of restrictions and attacks. Civicus. Hämtad maj 2020 från <https://monitor.civicus.org/COVID19/>
 76. Civicus. (2020-03-11). Civic Freedoms and the Covid-19 pandemic: A snapshot of restrictions and attacks. Civicus. Hämtad maj 2020 från <https://monitor.civicus.org/COVID19/>
 77. Ratcliffe, R. (2020-04-01). Teargas, beatings and bleach: the most extreme Covid-19 lockdown controls around the world. The Guardian. Hämtad maj 2020 från <https://www.theguardian.com/global-development/2020/apr/01/extreme-coronavirus-lockdown-controls-raise-fears-for-worlds-poorest>
 78. Simon, J. (2020-03-25). Covid-19 is spawning a global press-freedom crackdown. Colombia Journalism Review. Hämtad maj 2020 från <https://www.cjr.org/analysis/coronavirus-press-freedom-crackdown.php>
 79. Reporters without borders. (2020). 2020 World Press Freedom Index: "Entering a decisive decade for journalism, exacerbated by coronavirus". RSF. Hämtad i juni 2020 från <https://rsf.org/en/2020-world-press-freedom-index-entering-decisive-decade-journalism-exacerbated-coronavirus>
 80. United States Commission on International Religious Freedom. (2020-04-08). USCIRF Condemns the Stigmatization of Religious minorities during COVID-19 Pandemic. USCIRF. Hämtad i juni 2020 från <https://www.uscirf.gov/news-room/press-releases-statements/uscirf-condemns-the-stigmatization-religious-minorities-during>
 81. Instituto de estudios para el desarrollo y la paz. (2020-02-01). #PazAlLiderazgoSocial. Indepaz. Hämtad i juni 2020 från <http://www.indepaz.org.co/paz-al-liderazgo-social/>
 82. Civil Rights Defenders. (2020-05-18). Ugandan Authorities Continue to Use Covid-19 as Pretext to Harass LGBTI+ People. Civil Rights Defenders. Hämtad maj 2020 från <https://crd.org/2020/05/18/ugandan-authorities-continue-to-use-covid-19-as-pretext-to-harass-lgbti-people/>
 83. Human Rights Watch. (2020-04-24). Rwanda: Lockdown Arrests, Abuses Surge: End Media Crackdown, Mass Arbitrary Arrests. Human Rights Watch. Hämtad maj 2020 från <https://www.hrw.org/news/2020/04/24/rwanda-lockdown-arrests-abuses-surge>
 84. Molander, M. Personlig intervju genomförd av Global Reporting. April 2020
 85. Molander, M. Personlig intervju genomförd av Global Reporting. April 2020
 86. Glenza, J. (2020-04-30) States use coronavirus ban abortions, leaving women desperate: You can't pause a pregnancy. The Guardian. Hämtad juni 2020 från <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/30/us-states-ban-abortions-coronavirus-leave-women-desperate>
 87. Wassholm, C. (2018). Rapport. Suffocating the movements – shrinking space for womens rights. Kvinna till Kvinna. Hämtad från <https://kvinnatillkvinna.se/wp-content/uploads/2018/03/kvinna-till-kvinna-suffocating-the-movement-report-eng-2018.pdf>
 88. Global COVID – 19. 2020, information från Kvinna till Kvinna.
 89. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). Developing countries and development co-operation: What is at stake. OECD. Hämtad från https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=132_132637-tfn40fwe1w&title=Developing-countries-and-development-co-operation_What-is-at-stake
-